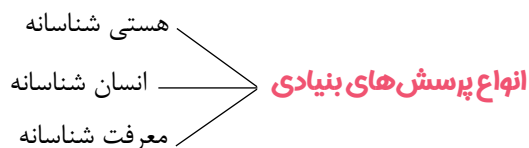

(درس ۱)

هر فرهنگی در عمیق‌ترین لایه‌های خود بنیادی‌ترین پرسش‌های بشر را پاسخ می‌دهد.

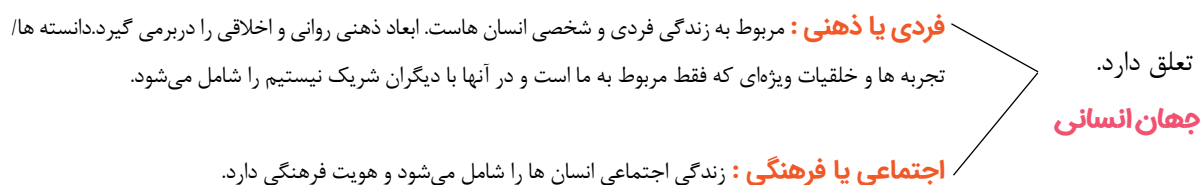
این پرسش پاسخ‌های بنیادی: همان عقاید اساسی و تصاویر بنیادی هر فرهنگ نسبت به انسان و جهان را شکل می‌دهد و مانند روح آن فرهنگ عمل می‌کند.

علت پدید آمدن جهان‌های فرهنگی متفاوت: پاسخ‌های متفاوت به پرسش‌های اساسی

تعریف جهان: مجموعه‌ای از پدیده‌های متفاوت که در دسته‌های بزرگ و مهم دسته‌بندی می‌شوند و به دلیل اهمیت و گستردگی‌شان به آنها جهان می‌گویند

جهان انسانی: هر آنچه که با اندیشه و عمل انسان پدید آید و محصول زندگی انسان باشد به این جهان تعلق دارد

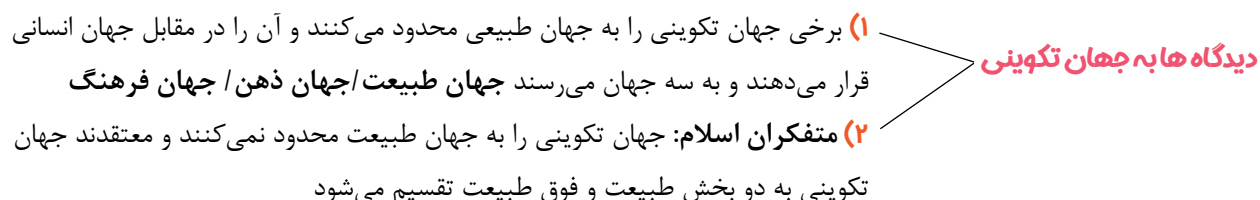

تعریف فرهنگ: محصول آگاهی و عمل مشترک انسان هاست و شیوه زندگی اجتماعی انسان‌ها را شکل می‌دهد. زمانی که فردی به موضوعی می‌اندیشد در محدوده ذهنی خود قرار دارد. اما اگر آن اندیشه را به صورت گفته یا نوشته ابراز کند یا بر اساس آن با دیگران رفتار کند وارد جهان فرهنگی می‌شود

بین بخش ذهنی و فرهنگی جهان انسانی تناسب و هماهنگی وجود دارد یعنی هر فرهنگی نوعی عقاید به وجود می‌آورد و به همان نوع اجازه بروز و ظهور می‌دهد و همچنین هر نوع عقیده و اخلاقی فرهنگ متناسب با خود را می‌طلبد

ویژگی‌های جهان تکوینی

- ۱) محصول زندگی انسان نیست.
- ۲) پیش از انسان هم بوده.
- ۳) مستقل از خواست و اراده انسان است

تعامل جهان‌های ذهنی/فرهنگی/تکوینی

دیدگاه اول : (۱) جهان تکوینی به جهان طبیعی محدود می‌شود (۲) جهان طبیعت مهم تر از جهان ذهنی و فرهنگی است (۳) ذهن افراد و فرهنگ/ هویت مادی دارد پس علوم مربوط به آن نیز علوم طبیعی است (۴) بین علوم انسانی و علوم طبیعی تفاوتی نمی‌گذارند

نتیجه : ظرفیت ها و قابلیت‌هایی از علوم انسانی و اجتماعی سلب می‌شود.

دیدگاه دوم : (۱) جهان فرهنگی مهم تر از جهان ذهنی و تکوینی است (۲) جهان ذهنی و فردی افراد متاثر و تابع فرهنگ آنهاست (۳) جهان تکوینی ماده خامی است که جوامع مختلف اجازه دارند در آن دخل و تصرف کنند

نتیجه : جهان ذهنی و تکوینی اهمیت و استقلال خود را در برابر جهان فرهنگی از دست می‌دهند

دیدگاه سوم : (۱) هر سه جهان ذهنی/فرهنگی/تکوینی مهم و در تعامل با یکدیگرند (۲) از دیدگاه قرآن جهان تکوینی محدود به جهان طبیعت نیست و با حکمت و خواست خدا با جوامع انسانی رفتاری حکیمانه و با آگاهی دارد قرآن برای جامعه و فرهنگ جایگاه مهمی در نظر می‌گردد ولی در عین حال جهان فردی افراد را نیز نادیده نگرفته و مهم می‌داند و بر مسئولیت افراد در قبال فرهنگ و جامعه تاکید دارد

نتیجه : صحیح‌ترین دیدگاه به نظر می‌رسد.

(درس ۲)

فرهنگ‌های مختلف گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی یکسانی ندارند یعنی برخی فرهنگ ها از گستره جغرافیایی خود عبور نمی‌کنند اما برخی گسترش بسیاری دارند و یا برخی عمر طولانی را سپری کرده و برخی فرهنگ ها عمر کوتاهی دارند

تعریف فرهنگ جهانی : فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور می‌کند و در جهان گسترش می‌یابد.

فرهنگ‌های جهانی دو گونه اند :

(۱) فرهنگی که عقاید و هنجارهای آن متعلق به قوم/منطقه یا گروه خاصی است اما نگاه سلطه جویانه دارد در نتیجه با عبور از مرزهای جغرافیای جهان را به دو منطقه مرکزی و پیرامونی تقسیم می‌کند که منطقه پیرامونی توسط مرکز به خدمت گرفته می‌شود مثل فرهنگ سرمایه‌داری و صهیونیسم

(۲) فرهنگی که عقاید و هنجارهای آن در خدمت گروه و قوم خاصی نیست بلکه سعادت همه انسان را به دنبال دارد و آرمان‌های مشترک انسانی را پیگیری می‌کند مثل فرهنگ اسلامی

تعریف فرهنگ صهیونیسم : در ارزش‌های صهیونیسم نژاد خاصی مورد توجه است و این فرهنگ با رویکرد دنیوی دیگران را به خدمت آن نژاد در می‌آورد

تعریف فرهنگ سرمایه داری : در این فرهنگ کانون ثروت و قدرت مورد توجه است و کشورهای پیرامونی به خدمت گرفته می‌شوند

تعریف فرهنگ استکبار یا سلطه : فرهنگی که باعث شود یک قوم/جامعه یا گروهی خاص بر دیگران چیره شوند و دیگر جوامع را به ضعف و ناتوانی بکشانند فرهنگ استکبار است

عقاید و ارزش‌های فرهنگ جهانی باید : عقاید ارزش‌های مشترک انسانی و یا همان ارزش‌های عام و جهان شمول باشد

فرهنگ حق از نظر فارابی: فرهنگی که عقاید و هنجارهای آن مطابق با نیاز فطری انسان هاست حالا اگر جامعه ای ارزش ها و عقاید همسو با فرهنگ حق داشته باشد اما در هنجار و رفتار به آن ارزش ها عمل نکند به آن مدینه فاسقه می‌گویند.

ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب:

حقیقت: قائل بودن به حقیقتی مشخص باعث می‌شود معیاری برای سنجش عقاید و ارزش ها و دفاع از حقانیت آنها داشته باشیم

معنویت: باعث پاسخگویی به نیازهای دنیوی و معنوی انسان می‌شود چراکه اگر فقط به نیازهای دنیوی توجه شود بشر گرفتار بحران‌های روحی و روانی می‌گردد

عدالت: برای جلوگیری از قطبی شدن جهان/ بهره‌کشی ظالمانه برخی از برخی دیگر/ پایمال شدن حقوق انسان‌ها / تفرقه بین جوامع و تباه شدن منابع بشر نیاز است

آزادی: تامین کننده آزادی انسان از قید و بندهایی که مانع رسیدن بشر به کمال و حقوق انسانی‌اش است می‌شود.

تعهد و مسئولیت: برای جلوگیری از اینکه انسان ها قدرت مقاومت خود را از دست بدهند و تبدیل به موجودات منفعلی شوند که سلطه‌گران توانایی نفوذ بر آنها را دارند باید روحیه تعهد و مسئولیت در آدمیان تقویت شود تا همچنین زمینه گسترش و تحقق عقاید و ارزش‌های جهان شمول فراهم شود

عقلانیت: توانایی پاسخ دادن به پرسش‌های ثابت (پرسش‌های بنیادین درباره انسان و جهان) و متغیر (پرسش ها و نیازهایی که بشر در شرایط تاریخی مختلف با آن رو به رو می‌شود) را داشته باشد

***توجه:** پاسخگویی به نیازهای متغیر بر اساس ارزش‌های بنیادین انجام می‌شود.

(درس ۳)

تعریف جامعه تغلب: مردمانی که شیفته غلبه بر اقوام و ملل دیگر باشند در این کار با یکدیگر همکاری می‌کنند و جامعه تغلب را تشکیل می‌دهند. هدف این مردم خوار و مهقور کردن دیگران است و خوشبختی را فقط حق خودشان می‌دانند. این مردمان دوست دارند بر یکدیگر نیز غلبه کنند اما برای بقای خود/ جلوگیری از غلبه اقوام دیگر بر خود/ و غلبه بر جوامع دیگر به هم نیاز دارند و از غلبه بر یکدیگر خودداری می‌کنند

برخی فرهنگ‌ها و جوامع / سلطه بر دیگر جوامع را ارزش اجتماعی برتر می‌دانند و در نتیجه در گذشته امپراتوری‌های بزرگی وجود داشته که فرهنگ آن سلطه و استکبار بوده است

تعریف امپراتوری و شاهنشاهی: از طریق کشورگشایی و با قدرت نظامی و حضور مستقیم سربازان پیروز شکل می‌گیرد و اغلب با کشتار و خسارت‌های انسانی و اقتصادی بسیاری همراه است

غلبه نظامی از طریق قدرت نظامی همواره با گسترش فرهنگی غلبه‌گران همراه نیست.

مثال ۱: ایرانیان باستان فتوحاتی فراتر از مرزهای جغرافیایی خود داشتند اما منجر به جهانی شدن فرهنگ آنها نشد.

مثال ۲: مغولان با قدرت نظامی مناطق وسیعی از جهان را تصرف کردند ولی فرهنگ آنها قابلیت جهانی شدن را نداشت در نتیجه تحت تاثیر فرهنگ اقوام مغلوب قرار گرفتند و هویتی چینی هندی و ایرانی پیدا کرده و به صورت سه حکومت مستقل درآمدند

قومی که مورد تهاجم نظامی قرار می‌گیرند اگر هویت فرهنگی‌شان را حفظ کنند ، با ضعیف شدن تدریجی قدرت نظامی مهاجمان ، دوباره استقلال سیاسی خود را به دست می‌آورند و حتی اگر فرهنگی غنی و قوی داشته باشند می‌توانند گروه مهاجم را درون خود هضم و جذب کنند

انواع امپریالیسم: امپریالیسم سیاسی: با اشغال نظامی جوامع ضعیف شکل می‌گیرد

تعریف امپریالیسم
از امپراتوری گرفته شده و به هر نوع سلطه‌ای گفته می‌شود

امپریالیسم اقتصادی: قدرت اقتصادی بازارها و مواد خام کشور دیگر تصرف می‌شود
امپریالیسم فرهنگی: مقاومت فرهنگی منطقه‌ای که تحت تصرف اقتصادی یا نظامی جامعه دیگر بوده در نوع سلطه‌ای گفته می‌شود
هم می‌شکند و برتری فرهنگی جامعه مسلط نیز پذیرفته می‌شود

تعریف استعمار: به معنای اشغال یک سرزمین خارجی با توسل به قدرت نظامی و سیاسی است و

نوعی جهان‌گشایی و امپراتوری محسوب می‌شود که از قرن پانزدهم توسط اروپاییان آغاز شد و در قرن نوزدهم به اوج خود رسید

* توجه کشور فاتح را دولت استعماری و کشور به بند کشیده شده و تحت سلطه را مستعمره می‌نامند

علت موفقیت‌های استعمار در آن دوران: پیشرفت در زمینه‌های دریانوردی، فنون نظامی و اقتصاد صنعتی

* توجه: استعمار اروپایی در قرن هفدهم و هجدهم میلادی، بزرگترین برده‌داری تاریخ بشریت است

مثال ۱: نسل‌کشی در قاره آمریکا که در یک دوره ۵۰ ساله ۱۵ میلیون سرخ‌پوست نابود شدند

مثال ۲: مناطقی نظیر هائیتی، کوبا، نیاکاراگوئه و سواحل ونزوئلا خالی از جمعیت شد

علت شکل‌گیری استعمار نو: جنبش‌های استقلال طلبانه کشورهای مستعمره در قرن بیستم بود

نحوه استعمار نو: کشور استعمارگر با استفاده از شرایط مساعدی که قبلاً در دوره استعمار برای خود ایجاد کرده از

طریق مجریان بومی و داخلی در کشورهای مستعمره برای رسیدن به اهداف استعماری خود استفاده می‌کند

* توجه: دولت‌های استعمارگر برای به قدرت رساندن نیروهای وابسته خود از کودتای نظامی استفاده می‌کنند

نمونه‌های موفق از کودتاهای استعمار نو: کودتای انگلیسی سوم اسفند ۱۲۹۹ رضاخان و کودتای آمریکایی

۲۸ مرداد ۱۳۳۲ محمدرضا پهلوی

نمونه شکست خورده کودتا: کودتای آمریکایی-انگلیسی نوژه، به قصد ضربه زدن به انقلاب اسلامی

در استعمار نو هدف کشور استعمارگر، کنترل بازار و سیاست کشورهای دیگر است و این کار را با اتکا به قدرت

اقتصادی خود و از طریق نهادها و سازمان‌های اقتصادی و سیاسی بین‌المللی و دولت‌های دست‌نشانده انجام می‌دهد

استعمار فرانو: ابزارهای فرهنگی و علمی به ویژه رسانه‌ها و فناوری اطلاعات

هدف: (۱) هجوم به عقاید و آرمان‌ها و ارزش‌های فرهنگ تحت

سلطه (۲) تبلیغ باورها و ارزش‌های فرهنگی خود

در استعمار قدیم استعمارگران ————— آشکار

در استعمار نو استعمارگران ————— پنهان و مجریان ————— آشکار

در استعمار فرا نو استعمارگران و مجریان هر دو ————— پنهان

انسان از دید اسلام موجودی مختار/مسئول/متعهد/دارای فطرتی الهی و خلیفه خداوند در زمین است سعادت و عزت

وی نزدیک شدن به خدا و ذلت او فراموشی حقیقت الهی خود و دیگر موجودات و به کارگیری تمامی ظرفیت‌های

خود برای زندگی محدود است

عقل در فرهنگ اسلام زیباترین و محبوب‌ترین مخلوق خداوند است

علت مبعوث شدن پیامبران: (۱) شکوفایی عقل آدمیان (۲) اجرای عدالت

(۳) جلوگیری از چرخش ثروت در دست اغنیا (۴) آزادسازی مستضعفان از حاکمیت مستکبران

***توجه:** عقاید و ارزش‌ها برای راه یافتن به عرصه فرهنگ بشری و جلوه و نمود تاریخی نیاز به پذیرش انسان‌ها دارند

عصر نبوی: فرهنگ شبه جزیره عربستان قبل از ظهور اسلام فرهنگ جاهلی قبیله‌ای بود و بخش‌های مختلف این منطقه تحت نفوذ امپراتوری روم و شاهنشاهی ایران اداره می‌شد در چنین شرایطی پیامبر به علت تبلیغ توحید و گسترش فرهنگ اسلامی مبعوث شدند؛ ایشان ۱۳ سال به مقاومت در برابر فشار نظام قبیله‌ای عرب جاهلی پرداختند و طی ۱۰ سال حکومت موانع سیاسی را از بین بردند در سال نهم هجرت گروه‌های مختلف برای پذیرش اسلام به مدینه آمدند پیامبر پیش از رحلت به امپراتوری‌های ایران و روم را به اسلام دعوت کرده بودند

دوران خلافت: این دوران همزمان با رحلت رسول خدا آغاز و با خلافت اموی عباسی و عثمانی ادامه پیدا کرد وضعیت فرهنگ جاهلی در عصر نبوی: تا قبل از فتح مکه مقاومت آشکار در برابر اسلام و پس از فتح مکه ظاهر اسلامی به خود گرفت

وضعیت فرهنگ جاهلی در دوران خلافت: ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای جاهلی در جامعه اسلامی دوباره نمایان شدند و قدرت در جامعه اسلامی بر مدار روابط قبیله‌ای و عشیره‌ای بود فرهنگ اسلامی به دلیل قدرت و غنای خود و با تلاش عالمان مسلمان فارغ از عملکرد قدرت‌های سیاسی، از مرزهای جغرافیایی و سیاسی عبور کرده و قدرت‌های سیاسی مناطق مختلف را تحت تاثیر قرار داد همچنین فرهنگ اسلامی با تکیه بر قدرت و غنای خود گروه‌های مهاجم را درون خود هضم و یا دست کم آنها را مجبور می‌کرد تا ظاهر دینی بگیرند

عواملی که مانع آشکار شدن ظرفیت‌های فرهنگ اسلامی می‌شد: غلبه قدرت‌هایی مانند سلجوقیان، خوارزمشاهیان، مغولان و عثمانی که فرهنگی قومی قبیله‌ای داشتند

وضعیت جوامع اسلامی در دوره استعمار: دولت‌های استعماری غربی با تکیه بر قدرت نظامی و صنعتی خویش بیشتر سیاستمداران جوامع اسلامی را مغلوب خود ساختند

قدرت سیاسی جوامع اسلامی قبل از دوره استعمار: قومی قبیله‌ای (استبداد ایلی و قومی)

قدرت سیاسی جوامع اسلامی در دوره استعمار: از طریق سازش با دولت‌های غربی استبداد استعماری

***مهم:** تفاوت استبداد قومی با استبداد استعماری: استبداد قومی، هویت غیر اسلامی داشت اما به دلیل اینکه پشتوانه و پیشینه‌ای خارج از جهان اسلام نداشت به طور مستقیم با فرهنگ توانمند اسلام روبرو نمی‌شد و ظاهر دینی خود را حفظ می‌کرد

استبداد استعماری با تکیه بر قدرت جهان غرب و با هدف تامین نیازهای اقتصادی و فرهنگی جهان غرب، به حذف مظاهر فرهنگ اسلامی می‌پرداخت

نکته: در عصر بیداری اسلامی مقاومت‌هایی در برابر سلطه فرهنگ غرب شکل گرفت که ریشه در فرهنگ اسلامی داشت و متفکران جهان اسلام خطرات سلطه فرهنگ غرب و فراموشی هویت اسلامی را گوشزد می‌کردند انقلاب اسلامی ایران نقطه عطفی در بازگشت به فرهنگ اسلامی در جهان اسلام است

روش مقابله با استعمار توسط نخبگان کشورهای اسلامی قبل از انقلاب اسلامی : استفاده از روش‌های غربی مانند ناسیونالیسم یا مارکسیسم

دلایل ناکارآمدی روش‌های ناسیونالیسم یا مارکسیسم : (۱) مخدوش ساختن وحدت امت اسلامی

(۲) عدم حمایت از سوی مردمانی که در دامن فرهنگ اسلام تربیت شده بودند

(درس ۵)

کاربرد تمثیل در علوم اجتماعی: شناسایی و معرفی پیچیدگی‌ها و ظرافت‌های زندگی از طریق تشبیه آنها به چیزهای آشنا تر

عقاید و ارزش‌های بنیادین هر فرهنگ عمیق‌ترین لایه آن را شکل می‌دهند برای مثال اگر فرهنگ را به انسان تشبیه کنیم عقاید و ارزش‌ها همانند روح و هنجارها و نمادها مانند جسم آن هستند

تعریف سکولاریسم : به معنای رویکرد دنیوی و صرفاً این جهانی به هستی است! یعنی همه ظرفیت‌های انسان برای اهداف دنیوی به کار گرفته می‌شود در نتیجه ابعاد معنوی انسان و جهان یا به طور کامل فراموش شده و یا به صورت گزینشی در خدمت اهداف و نیازهای دنیوی قرار می‌گیرد

انواع سکولاریسم

سکولاریسم آشکار: باورها و فلسفه‌هایی را شامل می‌شود که آشکارا، ابعاد غیرمادی جهان هستی را انکار می‌کنند.
سکولاریسم پنهان: شامل باورها و فلسفه‌هایی است که ابعاد معنوی هستی را نفی نمی‌کنند؛ بلکه بخش‌هایی از باورهای معنوی و دینی را در خدمت اهداف دنیوی و این جهانی قرار می‌دهند و از توجه یا عمل به بخش‌های دیگر سر باز می‌زنند

نتیجه رویکرد گزینشی جهان غرب به ابعاد معنوی:

پیدایش و رشد برخی نهضت‌های جدید دینی که به آن پروتستانتیسم می‌گویند
مقایسه رفتار افراد در فرهنگ معنوی و جهان غرب : از آنجایی که در فرهنگ معنوی و دینی ، آبادی دنیا هدف مستقلى نیست و خودش نیز وسیله‌ای است که در خدمت اهداف معنوی قرار می‌گیرد ، اگر افرادی دنیا را هدف برتر خود قرار داده باشند آن را آشکار نمی‌کنند و رفتار دنیوی خود را توجیه دینی می‌کنند
اما در جهان غرب جهان برعکس است ! از آنجایی که جهان‌بینی غالب سکولاریسم بوده ، دینداران ناچار اند رفتارهای دینی خود را توجیه دنیوی کنند

تعریف اومانیسم : یعنی اصالت انسان دنیوی و این جهانی که از آن به عنوان مهم‌ترین ویژگی انسان شناختی فرهنگ معاصر غرب یاد می‌کنند

مقایسه جایگاه انسان در فرهنگ سکولاریسم و فرهنگ اسلامی :

در فرهنگ اسلامی خداوند یک وجود مقدس و متعالی در کانون هستی است و همه موجودات آیات و نشانه‌های او هستند. انسان برترین نشانه خداوند و خلیفه او در زمین است اما بر اساس قرآن کریم انسان زمانی به کرامت و خلافت دست می‌یابد که خود را به ابعاد دنیوی محدود نکرده و تا می‌تواند به خداوند نزدیک شود. همچنین گمراهی وی محدود ماندن به ابعاد دنیوی است که حیات او را حیاتی حیوانی یا پست‌تر از آن خواهد کرد
در فرهنگ سکولاریسم که نگاه توحیدی وجود ندارد ، انسان آیت و نشانه خدا نیست بلکه موجودی صرفاً این جهانی است که مستقل از خداوند اجازه دارد هرگونه تصرفی در دیگر موجودات داشته باشد

زمینه‌های بروز اومانیزم

اومانیزم در بخش‌های مختلف فرهنگ غرب نظیر هنر، ادبیات و حقوق بروز یافته است.

مقایسه هنر قرون وسطی و هنر مدرن :

هنر قرون وسطی ← بر بعد معنوی و آسمانی انسان تأکید می‌کرد

هنر مدرن ← بر بعد جسمانی و زیبایی‌های بدنی، تمرکز می‌کند

مقایسه حقوق انسان در فرهنگ دینی و فرهنگ سکولاریسم :

در فرهنگ دینی، حقوق انسان متناسب با فطرت الهی اوست. اما در فرهنگ سکولاریسم، حقوق بشر بر اساس اندیشه اومانیزستی، و صرفاً خواسته‌ها، عادت‌ها و تمایلات طبیعی انسان مورد توجه است

***نکته:** در فرهنگ دینی زمانی که افراد هواهای نفسانی خود را پیگیری می‌کنند آنها را به صورت آشکار و رسمی اعلام نمی‌کنند بلکه نفس پرستی خود را در قالب مفاهیم دینی توجیه می‌کنند. مثال فرعون از خواسته‌های نفسانی خود پیروی می‌کرد و از دیگران نیز می‌خواست که از او پیروی کنند به همین علت ناچار بود خود را در زمره خدایان معرفی کند اما انسان مدرن بدون نیاز به توجیه الهی و آسمانی می‌تواند خواسته‌های دنیوی خود را به رسمیت بشناسد

انواع معنا و شکل‌های روشنگری در فرهنگ جدید غرب

(۱) روشنگری در معنای عام: پدیده‌ای مدرن و مربوط به فرهنگ معاصر غرب نیست و در فرهنگ دینی اسلام، عقل، وحی و تجربه روش‌های شناخت حقیقت‌اند.

روشنگری در سده‌های هفدهم و هجدهم میلادی، بیشتر شکلی عقل‌گرایانه داشت و منجر به دئیسم شد
 شکل‌های روشنگری: روشنگری در سده‌های نوزدهم و بیستم، بیشتر شکل حس‌گرایانه پیدا کرد.
 از پایان قرن بیستم با افول حس‌گرایی، فرهنگ غرب گرفتار بحران معرفت‌شناختی شده است.

(درس ۶)

تاریخ غرب به چهار دوره تقسیم می‌شود:

(۱) یونان روم و باستان (۲) قرون وسطی (۳) رنسانس (۴) غرب جدید

(۱) یونان روم و باستان

فرهنگ دوره یونان و روم باستان فرهنگ اساطیری بوده یعنی خداوندگاران متشکر پرستیده می‌شدند

(۲) قرون وسطی

عملکرد آباء کلیسا در طی قرون وسطی: رویکردی دنیوی داشته و عملشان همراه با سکولاریسم و دنیاگرایی بود اما شعار مفاهیم معنوی و توحیدی می‌دادند

آنها به نام خداوند بندگان خدا را به بندگی می‌گرفتند و به بهانه ایمان و وحی عقل را بی‌اعتبار می‌ساختند
 زمینه‌های فرو ریختن اقتدار کلیسا:

(۱) جنگ‌ها صلیبی (۲) مواجهه اروپاییان با مسلمانان (۳) فتح قسطنطنیه

پیامد تحریفات دین مسیحیت در طی قرون وسطی:

سطح اندیشه و نظر: مسیحیت با قبول تثلیث از ابعاد عقلانی توحید دور ماند و با رویکرد اساطیری آمیخته شد
سطح زندگی و عمل: مسیحیان و آباء کلیسا در نتیجه تعامل با فرهنگ امپراطوری روم به سمت دنیا گرایی رفتند و عملکرد دنیوی خود را در پوشش معنوی و دینی توجیه می‌کردند

۳) رنسانس

از قرن چهاردهم تا شانزدهم میلادی غرب به فرهنگ یونان و روم باستان که فرهنگ اساطیری بود بازگشت و به این علت این دوره را رنسانس نامگذاری کردند! رنسانس یعنی تجدید حیات و تولد دوباره
زمینه آغاز دوران رنسانس: پس از فرو ریختن اقتدار کلیسا/ پادشاهان و قدرت‌های محلی به عنوان رقیبانی دنیا طلب در برابر کلیسا ظهور و ایستادگی کردند این رقیبان به علت رویکرد دنیوی خود به جای انتقاد از آباء کلیسا/ دخالت دین را در امور دنیوی نهی کردند

***توجه:** در دوران رنسانس هنر/ اقتصاد/ سیاست و حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی، رویکرد دنیوی به عالم پیدا کردند.

هنر: هنرمندان با بازگشت به هنر یونان ابعاد جسمانی و دنیوی را مورد اهمیت قرار دادند

اقتصاد: عواملی مانند (۱) رشد تجارت (۲) کشف آمریکا (۳) بالا گرفتن تب طلا زمینه‌های عبور از اقتصاد کشاورزی ارباب‌رعیتی را فراهم کرد

سیاست: شاهزادگان اروپایی با هدف رقابت و حذف قدرت کلیسا، از اعتراض کشیشانی که مخالف قدرت پاپ بودند حمایت کردند

حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی

حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی (پروتستانتیسم) در جهت اصلاح دینی پدید آمدند.

۱) بخشی از این حرکت‌ها، فقط با قدرت پاپ مخالفت داشتند و با جریان دنیاگرا تقابل نداشتند.

۲) بخشی دیگر رویکرد معنوی داشتند و در تقابل با جریان دنیاگرا قرار گرفتند.

سرانجام جنبش‌های پروتستان: حرکت‌های نوع اول با حمایت قدرت‌های محلی توانستند بخشی از اروپای مسیحی را از تسلط کلیسا خارج سازند؛ ولی حرکت‌های نوع دوم، مورد هجوم کاتولیک‌ها و دیگر پروتستان‌ها قرار گرفته و امکان گسترش پیدا نکردند.

۴) غرب جدید

زمینه پیدایش فرهنگ جدید غرب: رویکرد سکولار و دنیا گرایی که قبلاً از طریق هنر و تفاسیر پروتستانی از دین، در لایه‌های سطحی فرهنگ غرب، یعنی رفتارها و هنجارها وجود داشت حالا از طریق فلسفه روشنگری به عمیق‌ترین لایه‌های فرهنگ غرب یعنی عقاید و ارزش‌ها تسری پیدا کرد و بدین گونه فرهنگ جدید غرب را پدید آورد
تعریف فلسفه روشنگری: نوعی معرفت‌شناسی که با سکولاریسم و اومانیزم همراه است

آثار فرهنگ جدید غرب در زندگی اجتماعی

۱) **علم و فناوری و صنعت:** علم جدید دیگر دغدغه شناخت حقیقت عالم و نزدیکی انسان به خداوند را نداشت بلکه صرفاً ابزاری برای تسلط انسان به طبیعت شده بود و به دستاوردهای عظیمی نیز رسید مثل انقلاب صنعتی انگلستان که به تدریج به دیگر کشورهای اروپایی نیز راه یافت

در رویکرد جدید، علوم تجربی بیشترین اهمیت را داشتند و به رهاوردهایی مانند فناوری و صنعت رسیدند.

۲) **اقتصاد:** اقتصاد قرون وسطی متکی بر کشاورزی و روابط اجتماعی ارباب- رعیتی بود که از این نظام با عنوان فئودالیسم یاد می‌شود فئودالیسم نوعی برده‌داری بود چرا که کشاورزان امکان جابجایی نداشتند و به زمین اربابان

خود وابسته بودند

همزمان با گسترش تجارت و به دنبال آن رشد صنعت/ سرمایه‌داران جدیدی پا به عرصه نهادند و در نتیجه اقتصاد کشاورزی فئودالی به اقتصاد صنعتی سرمایه‌داری تغییر یافت و روابط ارباب-رعیتی به روابط کارگران - سرمایه‌داران تبدیل شد

۳) حقوق بشر : در فرهنگ دینی ، حقوق انسان بر اساس فطرت الهی او مشخص می‌شود اما در غرب ، انسان ها پس از قرون وسطی به جای اصلاح تحریف‌های دین مسیحیت و بازگشت به سوی حقیقت الهی خود از معنویت روی برگرداندند و به این ترتیب به جای حقوق فطری حقوق طبیعی شکل گرفت

*تفاوت حقوق فطری و حقوق طبیعی: حقوق فطری به هر دو نیاز معنوی و دنیوی انسان توجه دارد و آنها را با ابزارهای وحی و عقل می‌شناسد

اما حقوق طبیعی بشر ، صرفاً به خواسته‌ها و نیازهای این جهانی و طبیعی انسان توجه می‌کند

۴) سیاست : نظام سیاسی غرب جدید متناسب با باورها و ارزش‌های بنیادین غرب یعنی سکولاریسم ، اومانیسم و روشنگری بود

چنین نظامی به دنبال حاکمیت ارزش‌های الهی نیست و حتی خطاهای دنیوی خود را توجیه دینی نمی‌کند؛ در واقع لیبرالیسم اندیشه سیاسی جدید آن دوره بود، در لیبرالیسم خواست و اراده انسان مبدأ قانونگذاری است

تعریف لیبرالیسم: جایز دانستن همه امور در مقایسه با خواست انسان؛ یعنی انسان از همه ارزش‌های متعالی که مستقل از او باشد آزاد است

توجه : انقلاب فرانسه نخستین انقلاب لیبرال جهان بود و پس از چهار دهه سراسر اروپا را فرا گرفت.

ریشه‌های انقلاب فرانسه: (۱) دوران رنسانس (۲) اندیشه‌های فلسفی روشنگری (۳) تغییرات اجتماعی مربوط به انقلاب صنعتی

(درس ۷)

تعریف جامعه جهانی: در هر دوره تاریخی/ جوامع مختلف و ارتباطی که بایکدیگر دارند جامعه جهانی را می‌سازد.

جامعه جهانی حالت‌های متفاوتی به خود می‌گیرد و این امر بستگی به (۱) ویژگی‌های فرهنگی و (۲) قدرت تاثیرگذاری جوامع مختلف، دارد

یعنی اگر فرهنگ غالب در جامعه جهانی فرهنگی با ویژگی‌های مطلوب باشد جامعه جهانی نیز منسجم و مطلوب خواهد بود اما اگر فرهنگ غالب و اثرگذار ویژگی‌هایی مطلوب نداشته باشد جامعه جهانی با چالش‌های درون فرهنگی مواجه خواهد شد

مثال : فرهنگ سلطه که جامعه جهانی را به دو بخش مرکز و پیرامون تقسیم کرده و کشورهای پیرامون را به کشورهای مرکز وابسته می‌سازد و زمینه‌ای فراهم می‌آورد که کشورهای مرکز به کشورهای پیرامون ظلم کنند ***توجه :** جامعه جهانی عرصه‌ای است تا فرهنگ‌های متفاوت در آن حضور فعال پیدا کنند و با یکدیگر تعاملات ، گفتگوها و برخوردهای فرهنگی داشته باشند در این صورت چالش‌های جامعه جهانی چالش‌هایی بین فرهنگی خواهد بود زیرا که طرفین این چالش‌ها از دو فرهنگ متفاوتند

مثال : مواجهه فرهنگ غرب با فرهنگ اسلام

مقایسه وضعیت جامعه جهانی قبل از ظهور غرب جدید و پس از ظهور غرب جدید

۱) قبل از ظهور غرب جدید

در این دوره کشورهای مختلف با یکدیگر روابط اقتصادی ، سیاسی ، نظامی و فرهنگی داشتند اما تعاملات فرهنگی فارغ از روابط سیاسی نظامی یا اقتصادی اتفاق می‌افتاد

به این معنی که اگر کشوری قدرت نظامی یا اقتصادی قوی داشت الزاماً فرهنگ آن کشور نیز فرهنگ غالب نبود؛ به همین علت است که اگر کشوری مورد هجوم قرار می‌گرفت، اگر ظرفیت فرهنگی برتری داشت می‌توانست مهاجمان را در خود هضم و جذب کند

مثال: فرهنگ ایرانی که استحکام خود را در برابر سلوکیان حفظ کرد یا فرهنگ چین که هنگام شکست از مغولان نه تنها هویت خود را حفظ کردند بلکه فرهنگ خود را به مغولان تحمیل کردند و برعکس؛ فرهنگی که قوت و ظرفیت بالایی داشت حتی اگر قدرت سیاسی و نظامی، پشتوانه آن نبود می‌توانست از طریق روابط تجاری یا گفتگوهای مستقیم علمی از مرزها عبور کند

مثال: فرهنگ اسلام که به تدریج در ایران پذیرفته شد و یا از طریق تجارت به آسیای جنوب شرقی راه یافت

۲) بعد از ظهور غرب جدید

از قرن هفدهم تا بیستم فرهنگ غرب شکل جدیدی به جامعه جهانی بخشید؛ در این حالت جوامع غربی به صورت جوامع مرکزی درآمد و دیگر جوامع به صورت پیرامونی درآمدند «کشورهای غیر غربی که همان کشورهای پیرامونی هستند علاوه بر تزلزل سیاسی و اقتصادی، فرهنگشان نیز آسیب پذیر و متزلزل شد

نحوه شکل‌گیری نظام نوین جهانی: اقتصاد گسترده‌ای شکل گرفت که برای تقسیم کار در آن، از مرزهای سیاسی و فرهنگی موجود فراتر رفته شد و نظامی در سطح جهان با عنوان نظام نوین جهانی پدید آمد که جوامع غربی را مرکز، و سایر جوامع را به صورت پیرامونی درآورد

مراحلی که برای تکوین نظام نوین جهانی طی شد:

۱) پیدایش قدرت‌های سیاسی سکولار

ابتدا قدرت سیاسی در دست کلیساها بود، پس از زوال تدریجی کلیساها، قدرت به فئودال‌ها و اربابان بزرگ رسید؛ در نهایت پس از انقلاب فرانسه دولتهایی شکل گرفتند که به طور رسمی و آشکار جدایی خود را از دین اعلام کردند، این حکومت‌ها بر خلاف حاکمیت گذشته، یعنی کلیساها خودشان را با هویت دینی معرفی نمی‌کردند بلکه به ویژگی‌هایی مانند جغرافیا، تاریخ و خصوصاً نژاد و قوم توجه داشتند؛ به این ترتیب دولت-ملت (کشورهای) جدید شکل گرفت

۲) پیوند قدرت با تجارت، سرمایه و صنعت

عواملی که سبب برتری بازرگانان نسبت به زمین‌داران شد:

۱) رشد تجارت و برده داری ۲) انتقال برده‌های سیاه پوست آفریقایی به مزارع آمریکایی

۳) انتقال ثروت به جوامع اروپا

رابطه قدرت با تجارت یک رابطه دو طرفه است؛ یعنی دولت‌ها برای افزایش قدرت خود به سرمایه و پول بازرگانان نیاز داشتند، بازرگانان نیز برای تجارت و رسیدن به سود بیشتر به حمایت نظامی دولت نیاز داشتند، به این ترتیب پیوند بین قدرت و تجارت و ثروت شکل گرفت! صنعت نیز به ثروتمندتر شدن سرمایه‌داران سرعت می‌بخشید

۳) به خدمت گرفتن مبلغان مذهبی و سازمان‌های فراماسونری

کشورهای غربی برای پیشرفت و انباشت سرمایه، به مواد خام / نیروی کار ارزان / بازار مصرف کشورهای غیر غربی نیاز داشتند؛ اما این را هم می‌دانستند که این کشورهای غیر غربی در برابر سلطه و نفوذ آنها ایستادگی می‌کنند و حتی اگر در سیاست و اقتصاد از غرب، مغلوب شوند، به مقاومت فرهنگی ادامه خواهند داد

برای حل این مشکل، مبلغان مذهبی را برای تبلیغ مسیحیت در فرهنگ عمومی و سازمان‌های فراماسونری را برای تبلیغ مسیحیت بین نخبگان سیاسی هر جامعه مهیا کردند تا فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی را دچار اختلال کرده و مقاومت فرهنگی آنها را در هم بشکنند

در نتیجه حمایت آنها از مبلغان مسیحی، هیچ گونه انگیزه دینی نداشت و برای رسیدن به اهداف خود این کار را کردند

۴) استعمار و ادغام (ترکیب) جوامع در نظام نوین جهانی

***توجه:** مهم‌ترین عامل ترکیب جوامع غیر غربی در نظام نوین جهانی، استعمار بود

کشورهای استعمارزده

کشورهای استعمارزده به دو نوع تقسیم می‌شوند؛

۱) برخی از آنها توسط استعمارگران به اشغال کامل نظامی درآمدند: مانند استعمار هندوستان توسط بریتانیا.

۲) کشورهایی که از طریق نفوذ اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در نظام نوین جهانی ادغام شدند. در دوره استعمار این‌گونه جوامع، تحت نفوذ کشورهای استعمارگر قرار می‌گرفتند و در شرایط نیمه استعماری به سر می‌بردند: همانند چین، عثمانی و ایران

نکته: جوامع استعمارزده در طی قرن بیستم مقاومت‌هایی در مقابل استعمار داشتند اما با استعمار نو و فرانو روبرو شدند

(درس ۸)

قدرت سیاسی دولت و ملت‌های جدید با منافع اقتصادی صاحبان ثروت، صنعت و تجارت هماهنگ بود؛ یعنی دولتمردان اقداماتی را انجام می‌دادند که به نفع صاحبان ثروت/صنعت و تجارت بود

***نکته:** استعمارگران در گام اول، اقتصاد کشورهای استعمارزده را دگرگون می‌کردند؛

در واقع اقتصاد کشورهای غیر غربی پیش از دوران استعمار، دارای استقلال بود و حتی روابط تجاری نیز به اندازه‌ای نبود که این استقلال را به خطر بیندازد اما در دوران استعمار، استعمارگران شرایط اقتصادی کشورهای استعمارزده را به نفع خود تغییر دادند

ویژگی‌های اقتصاد کشورهای استعمار زده

۱) کشورهای استعمار شده به جای فروش تولیدات ملی و پیشرفت در اقتصاد خودشان، به بازار مصرف کالاهای تولید شده در کشورهای غربی تبدیل می‌شوند

۲) کشورهای استعمار شده تامین کننده نیروی کار و مواد خام کشورهای غربی هستند

۳) اقتصاد کشورهای استعمار زده به طرف اقتصاد تک محصولی سوق داده می‌شود به این معنی که صادرات این کشورها به یک ماده خام محدود می‌گردد و این امر، قدرت چانه زنی را از کشورهای استعمارزده، در اقتصاد جهانی می‌گیرد و آنها مجبورند با هر قیمتی مواد صادراتی خود را به فروش برسانند؛ در واقع این همان وابستگی اقتصادی است که کشورهای استعمار زده به استعمارگران پیدا می‌کنند

۴) وابستگی که میان کشورهای استعمار زده به استعمارگران پدید آمده، باعث می‌شود مبادلات تجاری در سطح جهان نامتعادل شود و انتقال ثروت به طور پایاپای نبوده، بلکه فقط به سمت کشورهای غربی ادامه پیدا کند

۵) کشورهای غربی با توجه به بازار مصرف کشورهای استعمارزده، برخی صنایع وابسته را به این کشورها منتقل می‌کنند و این سبب رشد و تحول کشورهای استعمار زده می‌شود؛ اما این کار با هدف استقلال این کشورها یا تعدیل جهانی ثروت نیست! بلکه در جهت منافع بیشتر کشورهای استعمارگر انجام می‌شود

در واقع فاصله طبقاتی و وابستگی کشورهای غربی به کشورهای غیر غربی همچنان به قوت خود باقی می‌ماند.

نتیجه وابستگی به کشورهای استعمارگر

وابستگی کشورهای استعمار زده به کشورهای استعمارگر، مکان عبور از مرحله استعمار به استعمار نو را فراهم می‌سازد؛

یعنی اگر کشورهای استعمار زده از طریق (۱) مقاومت‌های سیاسی و (۲) نهضت‌های آزادی بخش خواستار استقلال خود باشند، کشورهای استعمارگر، استقلال سیاسی و اقتصادی آنها را به رسمیت می‌شناسد اما به دلیل اینکه اقتصاد کشورهای استعمار زده به کشورهای غربی وابسته است، آنها را ناچار می‌سازد تا در چرخه نامتعادل جهانی ثروت باقی بمانند و نتوانند به معنای واقعی مستقل شوند

فرایند جهانی شدن

قبلاً اشاره شد که با افول قدرت کلیسا، حاکمیت‌های سیاسی و اقتصادی جدیدی به وجود آمدند که هویت دینی و معنوی نداشتند و کاملاً سکولار بودند و هویت خود را به صورت ناسیونالیستی معرفی می‌کردند این کشورها با هدف پیشرفت و توسعه خود به استعمار روی آوردند؛ پس برای رسیدن به فتوحات استعماری، جغرافیای سیاسی جدیدی را برای فرهنگ‌ها پدید آوردند و برای هر یک از این مناطق هویت جدیدی ساختند **مثال:** امپراتوری عثمانی که پس از جنگ جهانی اول فروپاشی شد و متناسب با منافع دولت‌های استعماری به کشورهای جدیدی تبدیل شد، این کشورها در دوران امپراتوری عثمانی هویتی اسلامی داشتند اما پس از فروپاشی و شکل‌گیری کشورهای جدید هویت خود را با ابعاد نژادی و قومی معرفی می‌کنند و اسلام را به فراموشی سپرده اند **عواملی که از اهمیت مرزهای سیاسی کم کرد**

(۱) گسترش صنعت ارتباطات (۲) انباشت سرمایه (۳) پدید آمدن شرکت‌های بزرگ چند ملیتی

قبلاً شرکت‌های بین‌المللی، سرمایه‌گذاری‌های خود را در مناطقی خاص انجام می‌دادند؛ اما با شکل‌گیری (۱) **نهادهای بین‌المللی و (۲) بازارهای مشترک منطقه‌ای**، دیگر شرکت‌های بین‌المللی سرمایه‌گذاری‌های خود را در منطقه‌ای خاص محدود نمی‌کنند بلکه با استفاده از شبکه‌های عظیم اطلاعاتی، تغییرات اقتصادی را در سطح جهان شناسایی و مدیریت می‌کنند همچنین خیالشان راحت است که موانع موجود بر سر راه تجارت بین‌المللی، توسط سازمان‌های بین‌المللی حل خواهد شد و منافعشان حفظ می‌شود؛ که این امر باعث مخدوش شدن استقلال اقتصادی و سیاسی کشورهای مختلف می‌شود

دیدگاه موافقان و مخالفان فرایند جهانی شدن

موافقان: این دسته معتقدند جهانی شدن، فرایندی است که هیچ اعتنایی به مرزهای ملی ندارد و در حال ایجاد نظم نوین است که تجارت و تولید بین‌المللی آن را به پیش می‌راند. **مخالفان:** مخالفان جهانی شدن معتقدند در حال حاضر ابعاد اقتصادی و سیاسی جهانی شدن به گونه‌ای نیست که نظم نوین را در سطح جهانی به دنبال آورد بلکه برعکس چالش‌ها و تضادهایی را پدید می‌آورد.

مقایسه نحوه مبادلات فرهنگی در گذشته و در تاریخ معاصر

در گذشته جوامع از طریق (۱) تجارت (۲) مهاجرت (۳) جنگ با یکدیگر مواجه می‌شدند و بدین صورت مبادلات فرهنگی اتفاق می‌افتاد

در تاریخ معاصر پس از اینکه غرب به استعمار جوامع غیر غربی روی آورد، جوامع غیر غربی از نظر اقتصاد و سیاست به ضعف کشیده شدند و در نتیجه دچار خودباختگی فرهنگی شدند؛ جوامعی که دچار خودباختگی فرهنگی شوند، حالت فعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی از دست می‌دهند یعنی بدون تحقیق و بدون توجه به اینکه عنصر فرهنگی درست است یا غلط صرفاً از آن تقلید می‌کنند

حالا در چنین شرایطی که جوامع غیر غربی توانایی گزینش عناصر فرهنگی را از دست داده‌اند، غرب مدیریت انتقال فرهنگ را به دست می‌گیرد و از این امر در راستای اهداف اقتصادی و سیاسی خود استفاده می‌کند

امپراتوری رسانه

رسانه ابزاری است که در دست کشورهای غربی و در راس آنها آمریکا قرار دارد و هم برای جوامع غیر غربی، هم برای جوامع غربی خطر آفرین است

خطر رسانه برای جوامع غیر غربی: کشورهای کمتر توسعه یافته در برابر رسانه آسیب‌پذیرترند چرا که منابع و امکانات لازم را برای حفظ استقلال فرهنگی خود ندارند و بیشتر تحت تاثیر رسانه قرار می‌گیرند و در واقع هویت فرهنگی این جوامع را متزلزل می‌سازد

خطر رسانه برای جوامع غربی: در رسانه تجمع قدرت در دست صاحبان ثروت و کانون‌های صهیونیستی است و این امر نه تنها بر خلاف ارزش‌های دموکراتیک غرب است بلکه سازوکارهای دموکراسی را ضعیف می‌کند

نحوه مدیریت جوامع غیر غربی

روش‌های تربیت نخبگان در کشورهای غیر غربی

۱) توزیع هدفمند علوم طبیعی و علوم انسانی: جوامع غربی، بخشی از علوم طبیعی را که برای خدمت‌رسانی به غرب مورد نیاز است، به کشورهای در حال توسعه آموزش می‌دهند ولی از آموزش دانش‌های راهبردی، خودداری می‌کنند

۲) تثبیت مرجعیت علمی غرب: علوم انسانی غربی، زندگی آدمی را بدون توجه به ابعاد معنوی آن، به گونه‌ای سکولار تعریف می‌کنند و سازمان می‌دهند

توجه: جهان غرب از طریق رسانه، فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی را مدیریت می‌کند.

(درس ۹)

پیامدهای لیبرالیسم اولیه (که رویکردی فردی و اقتصادی داشت نه حمایت و دستگیری از فقرا)

۱) در هم ریختگی روابط اجتماعی ارباب رعیتی

۲) رها ساختن کشاورزان از بردگی و اجازه مهاجرت و تصمیم‌گیری درباره شیوه زندگی خود

۳) برداشتن موانعی مانند غیرقابل فروش بودن زمین برای صاحبان ثروت

۴) تبدیل کشاورزان به کارگرانی که سرمایه وجود خود را به صاحبان ثروت و صنعت می‌فروختند

***نکته:** لیبرالیسم اولیه به بهبود اوضاع کارگران کمکی نکرد در واقع آنها بردگان جدیدی بودند که فقط در ظاهر از قید و بندهای پیشین آزاد بودند اما همچنان سرمایه‌داران به بهره‌کشی آزادانه از آنها می‌پرداختند

نحوه پیشرفت از نظر نظریه پردازان لیبرال

آنها معتقد بودند جامعه برای پیشرفت باید به صاحبان سرمایه آزادی کامل بدهد و دولت هیچگونه دخالتی در اقتصاد نداشته باشد آنها حتی کمک به فقرا را نیز بیهوده می‌دانستند

چند نظریه مهم

* دیکنز در رمان الیور توئیست نواخانه‌ها و فیلسوفانی را که مدافع آنها بودند به تمسخر می‌گرفت

* مالتوس معتقد بود این دنیا از قبل تملک شده، در نتیجه افرادی که متولد می‌شوند یا باید قدرت را از والدین خویش دریافت کنند یا جامعه خواهان کار آنها باشد در غیر این صورت حقی برای حیات یا چون و چرا درباره مقام و موقعیت خود ندارند و طبیعت حکم به رفتن آنها می‌دهد

* ریکاردو مخالف ۱) دخالت دولت در اقتصاد و ۲) افزایش دستمزد کارگران و رفاه آنها بود چرا که معتقد بود افزایش تولید نسل کارگران مشکلات بعدی را به وجود خواهد آورد

فاکتورهایی برای تامین پیشرفت کشور از نظر ریکاردو

۱) سرمایه پرسودترین راه خود را دنبال کند ۲) کالاها قیمت مناسب داشته باشند

۳) استعداد و تلاش به پاداش طبیعی خود برسد ۴) بلاهت و حماقت مجازات طبیعی شود

نحوه شکل‌گیری چالش فقر و غنا

شعار لیبرالیسم اولیه آزادی/ و به خصوص آزادی اقتصادی بود؛ از طریق همین شعار، راه استثمار برای صاحبان ثروت باز شد و در نتیجه عدالت نادیده گرفته شد! بدین گونه نخستین چالش که چالش فقر و غناست در کشورهای غربی پدید آمد

شکل‌گیری افکار مارکسیستی

چالش فقر و غنا در کشورهای غربی تبدیل به یک مشکل شده بود و در نتیجه اندیشمندان اروپایی برای حل این چالش نظریه‌هایی در چهارچوب ارزش‌ها و آرمان‌های فرهنگ جدید غرب ارائه کردند؛ یکی از این اندیشمندان مارکس بود که در نیمه دوم قرن نوزدهم با لیبرالیسم اقتصادی مخالفت کرد و حل چالش را فقط از طریق یک انقلاب قابل حل دانست

شکل‌گیری جریان چپ و راست

پس از انقلاب فرانسه، افرادی که با نظریه‌های لیبرالیستی موافق بودند در سمت راست و افرادی که مخالف بودند در سمت چپ مجلس فرانسه قرار گرفتند و از این طریق دو جریان چپ و راست شکل گرفت

*مهم: مخالفان لیبرالیسم و سرمایه‌داری که در واقع همان جریان چپ نام گرفته بودند؛ احزاب سوسیالیستی و کمونیستی را شکل دادند که در بین آنها، حزب کمونیسم با انقلاب ۱۹۱۷ در روسیه به قدرت رسید

شکل‌گیری بلوک شرق و غرب

در قرن نوزدهم مخالفان و طرفداران سرمایه‌داری با عنوان جریان‌های چپ و راست شناخته می‌شدند؛ اما در طی قرن بیستم این اسم تغییر یافته و بلوک شرق و غرب را شکل دادند

بلوک شرق ← شوروی سابق/ کشورهای اروپای شرقی/ چین

بلوک غرب ← آمریکا/ اروپای غربی

سرنوشت جوامع سوسیالیستی

این این جوامع که با لیبرالیسم اولیه مخالفت کرده بودند عدالت اجتماعی و توزیع مناسب ثروت را شعار و اساس کار خود قرار دادند اما با این وجود، با مشکلاتی اساسی رو به رو شدند

از جمله: ۱) از بین رفتن آزادی فردی (به بهانه عدالت اقتصادی آزادی معنوی و دنیوی افراد از بین رفت)

۲) پیدایش طبقه جدید (مارکسیست‌ها، وجود نظام طبقاتی و اینکه عده‌ای بالاتر از عده دیگر باشند را محصول سرمایه‌داری می‌دانستند و به همین خاطر با لیبرالیسم و سرمایه‌داری مخالفت کرده بودند اما حالا در جوامع خودشان نیز نظام طبقاتی شکل گرفته بود با این تفاوت که بر مدار قدرت سازمان‌یابی می‌شد نه ثروت)

سرانجام: نزاع میان بلوک شرق و غرب در سراسر قرن بیستم و تا زمان فروپاشی بلوک شرق در ۱۹۹۱ ادامه پیدا کرد

نوع چالش بلوک شرق و غرب

چالش میان بلوک شرق و غرب چالشی فرامنطقه‌ای بود چرا که جهان را به دو قطب مختلف تقسیم کرده بود؛ آمریکا ابرقدرت بلوک غرب و شوروی ابرقدرت بلوک شرق شناخته می‌شدند

این دو قطب با وجود نزاع و تمایزهایی که از نظر سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی با یکدیگر داشتند اما هر دو متعلق به فرهنگ سکولار بودند در نتیجه این چالش، چالشی درون فرهنگی بود نه بین فرهنگی

انواع جوامع از دیدگاه قرآن

نوع اول: جامعه‌ای که در آن هیچ گونه جنگ و نزاعی که بر اثر خون و نژاد و طبقه باشد، وجود ندارد و همه انسان‌ها بر مدار آرمانی، حقیقی و اصیل جمع می‌شوند

نوع دوم: جامعه‌ای که به دسته‌های پراکنده‌ای تبدیل می‌شود که با یکدیگر خصومت و دشمنی دارند و در نتیجه ظرفیت‌ها و نیروهای آن نابود می‌گردد

جنگ: جنگ پدیده‌ای اجتماعی است که جامعه بشری به وفور آن را تجربه کرده؛ انگیزه جنگ‌ها گاهی کشورگشایی و گاهی دینی و مذهبی بوده و یا ظاهراً توجیه دینی می‌شدند

نظریه آگوست کنت درباره جنگ

وی معتقد بود در فرهنگ و جامعه جدید غربی، جنگ یک امر ذاتی نیست؛ بلکه در گذشته از طریق جنگ و غنایمی که از آن به دست می‌آمده به ثروت خود می‌افزودند و پس از انقلاب صنعتی و رشد علم تجربی و صنعت، دیگر ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می‌آید در نتیجه دیگر جنگی رخ نخواهد داد اما جنگ جهانی اول و دوم نظریه آگوست کنت را نقض کرد

***نکته:** سلاح‌های شیمیایی برای نخستین بار در جنگ جهانی اول و

بمب اتم برای نخستین بار در جنگ جهانی دوم استفاده شد

نکات مهم درباره جنگ جهانی اول و دوم

علت وقوع: رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری

نحوه آغاز جنگ: درگیری میان کشورهای اروپایی

منشاء جنگ: هیچ یک از این دو جنگ منشأ دینی نداشته و ظاهر مذهبی نیز به خود نگرفتند؛ در واقع ریشه در فرهنگ غرب داشتند

طرفین جنگ خودشان را در قالب اندیشه‌های ناسیونالیستی لیبرالیستی و سوسیالیستی توجیه می‌کردند

این دو جنگ علی‌رغم اینکه با درگیری کشورهای اروپایی آغاز شده بود فقط به کشورهای اروپایی و غربی محدود نماند و همه جهان را درگیر خود کرد و پس از پایان نیز صلحی پایدار برقرار نشد

پایان جنگ: پس از جنگ جهانی دوم دو بلوک شرق و غرب مناطقی از جهان را تحت استعمار خود گرفتند؛

تا قبل از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی جنگ سرد میان این دو بلوک شرق و غرب و جنگ گرم میان مناطق پیرامونی این دو ادامه پیدا کرد

ادامه پیدا کردن جنگ نرم، باعث شد کشورهای صنعتی، که اقتصاد آنها وابسته به تسهیلات نظامی است پر رونق شوند

***نکته:** پس از فروپاشی شوروی و به دنبال آن فروپاشی بلوک شرق، نظریه پردازان غربی، طرف جدیدی را برای جنگ جستجو می‌کردند؛ در نتیجه جنگ را که قبلاً میان بلوک شرق و غرب بود به فرهنگ‌ها و تمدن‌هایی که در

دوران استعمار تحت سلطه جهان غرب قرار گرفته بودند، کشانند

نظریه جنگ تمدن‌ها

(۱) عملیات نظامی قدرت‌های غربی در مقابله با مقاومت‌های کشورهای غیر غربی را توجیه می‌کرد

(۲) وی معتقد بود در آخرین مرحله درگیری‌هایی که در جهان معاصر رخ خواهد داد، دیگر کشورها بازیگران اصلی صحنه روابط بین‌المللی نیستند بلکه رقابت و درگیری اصلی میان تمدن‌های بزرگ شکل خواهد گرفت و فرهنگ

اسلام را بزرگترین تهدید برای غرب می‌دانست

چالش‌های میان شمال و جنوب

پس جنگ جهانی دوم/ اندیشمندان به این نتیجه رسیدند که چالش اصلی میان بلوک شرق و غرب نیست بلکه میان شمال و جنوب است؛ چرا که اکثر کشورهای ثروتمند در نیمکره شمالی و اکثر کشورهای فقیر در نیمکره جنوبی قرار دارند و تقابل اصلی تقابل میان فقیر و غنی است

اصطلاحات سیاسی مشابه که به چالش میان شمال و جنوب اطلاق می‌شود

(۱) جهان اول دوم و سوم: جهان اول کشورهای سرمایه‌داری بلوک غرب جهان دوم کشورهای بلوک شرق جهان سوم کشورهایی که خارج از این دو بلوک و تحت نفوذ آنها قرار دارند

(۲) کشورهای توسعه یافته و عقب مانده: کشورهای صنعتی و ثروتمند کشورهای توسعه یافته هستند و زمانی که کشورهای دیگر را با آنها مقایسه کنیم عقب مانده توسعه نیافته یا در حال توسعه خواهند بود این اصطلاح یعنی کشورهای توسعه نیافته باید الگو و مسیر کشورهای توسعه یافته را در پیش بگیرند

(۳) مرکز و پیرامون: در این اصطلاح اعتقاد بر این است که هیچ کشوری به خودی خود ضعیف و فقیر نیست بلکه جوامع غربی زمانی که با چالش‌های درونی خودشان روبرو می‌شوند آن‌ها را از طریق ثروت به دست آمده از کشورهای پیرامونی حل می‌کنند و در نتیجه کشورهای پیرامونی ضعیف و فقیر می‌شوند ولی رفاه اقشار ضعیف جوامع غربی تامین می‌شود

جوامع غربی این انتقال ثروت از کشورهای پیرامونی به مرکز را، از طریق (۱) سرمایه‌گذاری‌های مشترک و (۲) معاهدات بین‌المللی انجام می‌دهند

(۴) اصطلاح استعمارگر و استعمار زده: در این اصطلاح اعتقاد بر این است که نزاع بین کشورهای غنی و فقیر فقط به ابعاد اقتصادی محدود نمی‌شود و و ابعاد فرهنگی نیز قابل توجه است؛ به این معنی که مشکل کشورهای فقیر فقط ضعف اقتصادی نیست! بلکه آنها دچار خودباختگی فرهنگی نیز شده‌اند

(درس ۱۱)

اغلب پیامدهای خوب و بد کنش‌ها صرفاً متوجه انجام دهنده آن نیست مثلاً همه کشورها در ایجاد بحران سهم یکسانی ندارند اما همه از پیامد نامطلوب آن متاثر می‌شوند

تعریف نظام و بحران

زمانی که اجزایی به هم پیوندند و با نظم، برای رسیدن به هدف مشترکی با یکدیگر ارتباط بگیرند، یک نظام را شکل می‌دهند

هر نظامی در حالت طبیعی از تعادل برخوردار است اما زمانی که تغییرات درونی یا بیرونی تعادل این نظام را بر هم بزنند بحران اتفاق می‌افتد

بحران اقتصادی

نحوه ایجاد بحران: قدرت خرید مصرف کننده به شدت کاهش می‌یابد، در نتیجه تقاضا در بازار کم شده و تولید کنندگان فروش خود را از دست می‌دهند؛ در نهایت کارخانه‌ها تعطیل و کارگران تعدیل و بیکار می‌شوند اولین بحران اقتصادی: بحران اقتصادی ۱۸۲۰ در انگلستان

مهمترین بحران اقتصادی: بحران اقتصادی که میان دو جنگ جهانی در سال‌های ۱۹۲۹ تا ۱۹۳۳ اتفاق افتاد؛ زیان این بحران با جنگ جهانی اول برابری می‌کرد

***نکته:** اخیراً بحران اقتصادی اروپا و آمریکا از سال ۲۰۰۸ آغاز و تاکنون ادامه دارد

مقایسه بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا

شباهت : (۱) هر دو هویت اقتصادی دارند

تفاوت : (۱) چالش فقر و غنا دائمی و همیشگی اما بحران اقتصادی دوره‌ای و مقطعی است

(۲) آسیب مربوط به چالش فقر و غنا اغلب دامن گیر قشرهای فقیر و ضعیف جامعه است اما بحران اقتصادی متوجه همه جامعه است

نکته : هنگام بحران اقتصادی ، سرمایه‌داران از طریق ابزارهایی که دارند فشار را به اقشار ضعیف انتقال می‌دهند؛ در نتیجه بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا با یکدیگر پیوند می‌خورد و گسترده‌تر می‌شود

(۳) بحران اقتصادی اگر کنترل نشود ، باعث فروپاشی حکومت‌ها می‌شود اما چالش فقر و غنا علی‌رغم اینکه همیشگی است تا به حال حکومتی را از بین نبرده

***توجه :** بحران اقتصادی، ابتدا فقط به کشورهای غربی محدود می‌شد اما از طریق

(۱) شکل‌گیری اقتصاد جهانی و (۲) کاهش اهمیت مرزهای سیاسی و جغرافیایی ، به سرعت در سرتاسر جهان تاثیر گذاشت

بحران زیست‌محیطی

بحران زیست محیطی متعلق به منطقه خاصی نیست و همه (۱) محیط طبیعی زندگی انسان (۲) آب (۳) خاک و (۴) هوا را فرا گرفته است

اولین مراکز آلودگی‌های زیست محیطی : شهرهای صنعتی

نحوه گسترش در سطح جهان گسترش : زندگی مدرن

علت بحران‌های محیط زیست : رویکرد انسان مدرن و فرهنگ معاصر غرب به طبیعت

دیدگاه فرهنگ مدرن ، فرهنگ توحیدی و فرهنگ اساطیری به طبیعت

در فرهنگ مدرن بشر تصور می‌کند ، هر مشکلی با تسخیر طبیعت و تصرف آن حل می‌شود در نتیجه طبیعت ماده خام و بی‌جانست که انسان اجازه هرگونه تصرفی در آن را ، با هدف حل مشکلات خود دارد

در فرهنگ توحیدی طبیعت و اجزای درون آن آیات و نشانه‌های خداوند هستند که به تسبیح خدا مشغول بوده و سرانجام به سوی او باز می‌گردند

در فرهنگ اساطیری طبیعت نه تنها ماده خامی نیست بلکه دارای نیروی ماورایی است

پیامدهای رویارویی انسان مدرن با طبیعت

پیامد مثبت : از آنجایی که انسان مدرن با روش‌های تجربی به تصرف طبیعت می‌پردازد ، صنعت به سرعت گسترده شده و این امر باعث آسایش و توانمندی بیشتر بشر می‌شود

پیامد منفی : انسان دنیوی ، نگاه دینی به طبیعت را کودکانه می‌پندارد؛ در نتیجه آزادانه به تصرف طبیعت پرداخته که این امر باعث می‌شود زیان‌های جبران ناپذیری به طبیعت وارد شود و بحران زیست محیطی پدید آید

***نکته :** بحران زیست محیطی ابتدا فقط در حوزه رابطه انسان با طبیعت قرار داشت ، اما به تدریج به روابط انسان‌ها و جوامع با یکدیگر نیز ورود کرد ؛ به طوری که گاهی بحران زیست محیطی باعث آسیب‌هایی اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مثل

(۱) مهاجرت (۲) بیکاری (۳) حاشیه نشینی (۴) فقر و (۵) اختلافات سیاسی ای و فرامنطقه‌ای می‌شود
چاره‌اندیشی برای بحران زیست محیطی
برگزاری همایش‌های بین المللی متعدد (البته از شتاب
بحران کم نکرده)

درس ۱۲

ابزار شناخت در دوره‌های مختلف

قرون وسطا: کتاب مقدس و شهود آباء کلیسا/ شناخت عقلی و تجربی نادیده گرفته می‌شد

دوران رنسانس: عقل و تجربه/ وحی و شهود نادیده گرفته می‌شد

قرن نوزدهم و بیستم: شناخت حسی و تجربی/ شناخت عقلی و وحی نادیده گرفته می‌شد

اوضاع معرفتی جهان غرب در قرن نوزدهم

جامعه‌شناسان قرن نوزدهم، روش تجربی را تنها روش درست برای رسیدن به شناخت جهان هستی می‌دانستند؛ در نتیجه می‌خواستند حقایقی که پیامبران از طریق وحی و عالمان از طریق استدلال عقلی به آنها رسیده‌اند را با حس و تجربه دآوری بکنند و مسلماً این امر امکان‌پذیر نیست! باتوجه به این موضوع، آگاهی‌ها و علوم جوامع غیرغربی را غیرعلمی خواندند و به نخبگان این جوامع القا کردند که تنها راه پیشرفت، پیروی از فرهنگ غرب است

اوضاع معرفتی در نیمه اول قرن بیستم

زمانی که (۱) محدودیت‌های علمی دانش تجربی و (۲) وابستگی دانش تجربی به معرفت‌های غیر تجربی آشکار شد، جهان غرب با بحران‌های معرفتی روبرو شد؛ در واقع وقتی فهمید علم تجربی محدودیت‌هایی دارد که نمی‌تواند درباره همه امور دآوری کند از دآوری‌های ارزشی دست کشید و علم را فقط به امور طبیعی محدود کرد

اوضاع معرفتی در نیمه دوم قرن بیستم

در این دوره علم مدرن زیر سوال رفت! چرا که آشکار شد علم تجربی دارای مبانی غیر تجربی است

در واقع تفسیری که علم تجربی غربی از جهان طبیعت دارد تنها تفسیر درست نیست، بلکه تفسیر سایر فرهنگ‌ها نیز می‌تواند وجود داشته باشد

بحران معرفت علمی که در به دو شکل ظاهر شد

(۱) افول روشنگری و شکل‌گیری جریان‌های پست مدرن

توجه: پیامد تردید در فلسفه روشنگری، شکل‌گیری جریان پست‌مدرنیسم بود.

روشنگری مدرن فقط بر اساس حس و تجربه بنا شده بود یعنی هرگونه شناخت غیر تجربی را غیرعلمی می‌دانست؛ اما پس از اینکه مشخص شد علم تجربی نمی‌تواند مستقل از معرفت‌های غیر تجربی باشد و به آن وابسته است، هویت معرفت شناختی جهان مدرن زیر سوال رفت در نتیجه دانشمندانی در اصل روشنگری علم مدرن تردید کردند که به آنها پسا مدرن می‌گویند چرا که از اصول جهان مدرن عبور کرده و به فراسوی آن رسیده‌اند

(۲) ناسازگاری ابعاد معرفتی جهان غرب با نیازهای اقتصادی و سیاسی آن

سیاست و اقتصاد جهان غرب ابعادی جهانی دارد، پس نیازمند به علمی است که برای این حضور جهانی دلیل بیاورد و آن را توجیه کند؛ اما اندیشه‌های پسا مدرن توانایی این کار را نداشتند

به زبان ساده‌تر یعنی عملکرد اقتصادی و سیاسی جهان غرب با توانمندی‌های معرفتی و علمی آنها ناسازگار است؛ یعنی سیاست و اقتصادی قدرتمند دارند اما توانمندی‌های معرفتی یا همان فرهنگشان ضعیف و ناتوان است و توانایی دفاع از این اقتصاد و سیاست قدرتمند را ندارد، درست مثل حیوانی فرتوت که با وجود جثه ای بزرگ، زمین گیر و آسیب پذیر است

بحران معنویت

آدمی در فطرت خود نیاز به معنویت دارد؛ پس در فرهنگ غرب نیز، گرایش به دین و معنویت دوباره از سر گرفته شده، به طوری که دین‌های جدید و عرفان‌های رنگارنگ زیادی به وجود آمدند و عده‌ای نیز از آنها پیروی می‌کنند. فرهنگ مدرن، سکولاریسم را آشکارا مطرح کرد و در حوزه‌های هنر، اقتصاد، سیاست و علم نیز وارد کرد، به طوری که گرایش‌ها و رفتارهای دینی، فقط در صورتی مطرح می‌شدند که توجیه دنیوی شوند. اما از آنجایی که انسان در فطرت خود علاوه بر نیازهای دنیوی به حقایق قدسی و معنوی نیز، نیاز دارد، دین در فرهنگ عمومی جامعه غرب باقی ماند و برخلاف آنچه جامعه‌شناسان پیش‌بینی می‌کردند که در قرن بیستم دین از فرهنگ عمومی نیز خارج خواهد شد، در سطوح مختلف زندگی انسان‌ها بازگشت این امر نشان دهنده بحران معنویت در فرهنگ غرب است که آن را با عناوینی مثل افول سکولاریسم و پسا سکولاریسم یاد میکنند.

در نهایت فرهنگ غرب با انکار حقایق قدسی نه تنها نتوانست به آرمان‌های انقلاب فرانسه برسد، بلکه از طریق اصالت بخشیدن به انسان دنیوی، به پوچ گرایی، یاس، ناامیدی و مرگ آرمان‌ها و امیدها رسید.

پیامدهای رویگردانی از سکولاریسم در جوامع غربی

- برخی از نخبگان جهان غرب را به جست‌وجوی سنت‌های قدسی و دینی واداشت.
- مهاجران ساکن کشورهای غربی را که اغلب مرعوب فرهنگ مدرن شده بودند، به سوی هویت دینی خود فراخواند.
- بازار معنویت‌های کاذب و دروغین را رونق بخشید؛ خرافه‌پرستی، شیطان‌پرستی و ... نمونه‌هایی از این معنویت‌های دروغین هستند.

(درس ۱۳)

آغاز شکل‌گیری هر پدیده هیجان‌انگیزترین و شفاف‌ترین لحظه آن نیز هست و اطلاعات قابل توجهی از آن پدیده در اختیار ما می‌گذارد.

شرایط جهان اسلام هنگام رویارویی با غرب متجدد

- ۱) قدرت‌های سیاسی با وجود اینکه ظواهر اسلامی را رعایت می‌کردند اما استبدادهای قومی قبیله‌ای بودند
 - ۲) عالمان دینی بر اساس ضرورت حفظ امنیت با سیاستمداران تعامل می‌کردند
 - ۳) فقاقت و عدالت که دو عنصر مهم در فرهنگ اسلام است در حاشیه به سر می‌بردند
 - ۴) دولت‌های کشورهای مسلمان هر چقدر از سنت‌های دینی و اسلامی دورتر / آسیب پذیری بیشتری هم در برابر کشورهای غربی داشتند
 - ۵) عزت و استقلال کشورهای اسلامی نیز ضعیف شده بود، چرا که دولتمردان کشورهای اسلامی به دلیل قدرت نظامی، سیاسی، اقتصادی و جاذبه‌های دنیوی جهان غرب، شیفته فرهنگ آنها شده بودند
- نخستین بیدارگران اسلامی کسانی بودند که جوامع غربی را خطر می‌پنداشتند و چگونگی برخورد دولت‌های اسلامی با غرب را مورد توجه قرار می‌دادند، پس حرکت‌ها و جنبش‌هایی را در مقابله با غرب به وجود آوردند.

جنبش‌های نخستین بیدارگران اسلامی در ایران

- ۱) حضور فعال عالمان دینی در مقابله با روسیه تزاری
- ۲) تدوین رساله جهادیه
- ۳) اصلاحات امیرکبیر
- ۴) حکم میرزای شیرازی در تحریم تنباکو

جنبش‌های نخستین بیدارگران اسلامی در جهان اسلام

اقدامات سید جمال الدین اسدآبادی و شاگردان او در دیگر کشورهای اسلامی علت قدرتمندی جوامع غربی از نظر نخستین بیدارگران: جوامع غربی مسلمان نیستند اما در عمل همان کاری را می‌کنند که مورد توجه اسلام است

علت ضعف جوامع اسلامی از نظر نخستین بیدارگران: جوامع اسلامی علی‌رغم اینکه مسلمان هستند به آنچه که اسلام گفته عمل نمی‌کنند

***نکته:** بیدارگران نخستین، شناخت عمیقی از فرهنگ غرب نداشتند و علت رویکرد اعتراض آمیز آنها، بیشتر نسبت به سلطه‌گری سیاسی و اقتصادی غرب بود

منورالفکران و روشنفکران غرب‌گرا

به موازات نخستین بیدارگران اسلامی، گروه‌های دیگری نیز در جوامع اسلامی پدیدار شدند که در لژهای فراماسونری سازمان یافته و شیفته فرهنگ غرب بودند

آنها اومانیسم را به آدمیت و روشنگری مدرن را به منورالفکری ترجمه می‌کردند؛ به همین دلیل خود را منورالفکر نامیدند

اولین منورالفکران در ایران: لژ آدمیت / لژ بیداری ایرانیان

مقایسه ویژگی‌های منورالفکران غرب‌گرا و بیدارگران اسلامی

شباهت: خواستار اصلاح رفتار دولت‌ها در کشورهای اسلامی بودند

تفاوت (۱): بیدارگران اسلامی غرب را خطر می‌پنداشتند و خواستار استقلال اقتصادی و سیاسی بودند اما منورالفکران حضور سیاسی و اقتصادی غرب را یک فرصت می‌دانستند و احساس خطر نمی‌کردند

(۲) بیداری از نظر بیدارگران اسلام، بازگشت و عمل به اسلام بود اما از نظر منورالفکران تقلید از رفتار فرنگیان بود

(۳) بیدارگران اسلام، به وحدت امت اسلامی توجه داشتند و قومیت‌های مختلف را در امت اسلامی به رسمیت می‌شناختند اما منورالفکران به ناسیونالیسم که اندیشه سیاسی غرب متجدد بود روی آورده بودند و مفهوم امت و ملت اسلامی برای آنها منفور بود

سرانجام تقابل منورالفکران با بیدارگران اسلامی

از آنجایی که منورالفکران مورد حمایت دولت‌های استعمارگر غربی بودند، پیروز شدند و با هدف ایجاد اصلاحات در دولت‌های کشورهای اسلامی و از طریق حمایت کشورهای غربی، در جوامع اسلامی حکومت‌های سکولار تشکیل دادند

منشا قدرت حاکمان سکولار، اعتقادات و پیشینه تاریخی نبود بلکه قدرت جهانی استعمار بود در نتیجه این حاکمان سکولار، با هدف ایجاد ساختارهای اجتماعی جدید مظاهر دینی و اسلامی را از بین می‌بردند

نمونه‌هایی قدرت‌های سکولاری منورالفکران

آتاتورک در ترکیه / رضاخان در ایران / امان الله خان در افغانستان

نتیجه حکومت منورالفکران غرب‌گرا در کشورهای اسلامی ← استبداد استعماری

اقدامات استبداد استعماری

- ۱) مخدوش ساختن استقلال سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی ، مطابق با منافع کشورهای استعمارگر
- ۲) سرکوب مقاومت‌های مردمی که میخواستند هویت اسلامی خویش را حفظ کنند

نحوه شکل گیری نسل دوم روشنفکران

نظم پیشین به هم ریخته شد و منورالفکران غربگرا که ادعا می‌کردند می‌خواهند جوامع پیرامونی را به جایگاه کشورهای غربی برسانند ، به حکومت رسیده بودند اما در عمل ، هیچ چیز تغییر نکرده بود و این جوامع همچنان استعمار زده باقی مانده بودند

این امر باعث اعتراض نخبگان غربگرا شد و آنها نسل دوم روشنفکران را ایجاد کردند این نسل تحت تاثیر جریان‌های چپ در کشورهای اروپایی بودند

علت اعتراض روشنفکران چپ به روشنفکران نسل اول

برگرفته از اعتراضاتی بود که در قرن بیستم ، در کشورهای غربی نسبت به نظام‌های لیبرالیستی و سرمایه‌داری شکل گرفته بود و نه اسلام ستیزی نسل اول

نکاتی درباره روشنفکران چپ

- ۱) اندیشه‌های آنها ناسیونالیستی سوسیالیستی و مارکسیستی بود
- ۲) مورد حمایت بلوک شرق بودند
- ۳) دسته ای از آنها ، آشکارانه اندیشه‌های غیرتوحیدی مطرح می‌کردند
- ۴) دسته‌ای از آنها به طور مستقیم با باورهای دینی مردم روبرو نمی‌شدند

نحوه شکل گیری روشنفکری التقاطی

گروهی از روشنفکران نسل دوم ، اندیشه‌های خود را در پوشش دینی بیان می‌کردند و اینگونه روشنفکری التقاطی را پدید آوردند

سرنوشت روشنفکران چپ

این دسته از روشنفکران ، تا پیش از فروپاشی بلوک شرق برای جوامع مختلف حتی آن دسته از جوامعی که زیر نفوذ بلوک غرب بودند نیز ، جاذبه داشت اما پس از فروپاشی بلوک شرق ، کم کم از میان رفتند

(درس ۱۴)

هدف نخستین بیدارگران اسلام از ایجاد جنبش‌ها در ایران : اصلاح رفتار حاکمان و اصلاح ساختار حکومت

تعریف مقاومت منفی: در مقاومت منفی حاکمیت پادشاه ، ظالمانه و غیر مشروع در نظر گرفته می‌شود اما همکاری با آن در حد واجبات نظامی ، یعنی اموری که برای بقای زندگی اجتماعی لازم است انجام می‌شود

***نکته :** تعامل عالمان شیعی با قاجار مقاومت منفی بود

علت تغییر مقاومت منفی به فعالیت رقابت آمیز در زمان قاجار:

روی آوردن به قراردادهای استعماری به جای مقاومت در برابر بیگانگان (این امر به دلیل اثرپذیری از دولت‌های استعماری بود)

تعریف فعالیت رقابت آمیز: ورود فعال به عرصه زندگی اجتماعی و سیاسی ، با هدف رقابت با قدرت حاکم نه تایید آن

جنبش تنباکو: عالمان دینی زمان قاجار ، از طریق فعالیت رقابت آمیز ، جنبش تنباکو را که نوعی حرکت اصلاحی است ، با هدف اصلاح برخی رفتارهای پادشاهان قاجار ، با موفقیت انجام دادند

جنبش عدالتخانه

(۱) به دنبال اصلاح ساختار و شیوه زمامداری پادشاه بود نه صرفاً اصلاح کار یا رفتار خاصی از پادشاه
(۲) خواسته‌ی این جنبش ، تأسیس مجلسی بود که قوانین عادلانه الهی را تدوین و شاه را ملزم به رعایت آن قوانین کند

(۳) حاکمیت را از مدار استبداد به مدار عدالت منتقل می‌کرد
(۴) از نظر فقه اجتماعی ، حاکمیت مطلوب نبود اما حداقل ظلم و استبداد را کنترل می‌کرد و در شرایطی که برقراری حاکمیت آرمانی امکان نداشت ، پذیرفتنی بود

*** نکته مهم:** جنبش عدالتخانه ، از آنجایی که ساختار سیاسی جامعه را تغییر می‌داد یک انقلاب اجتماعی بود
منورالفکران غرب زده در مواجهه با جنبش عدالتخانه با این جنبش همراه شده و در جریان بست نشینی در سفارت انگلستان نام مشروطه را برای آن انتخاب کردند

تفاوت معنی مشروطه از نظر عالمان مسلمان و منورالفکران

منظور عالمان مسلمان از مشروطه ← مشروط کردن حاکمیت به احکام عادلانه الهی بود.
اما منورالفکران ، مشروطه را ← نوعی حاکمیت سکولار مانند دولت انگلستان می‌دانستند.

سرانجام منورالفکران و بیدارگران وارد نزاع و درگیری شدند و از آنجایی که قدرتهای استعماری و انگلستان پشتیبان منورالفکران بودند ، این جریان با شکل گیری استبداد استعماری رضاخان به پایان رسید

انقلاب اسلامی

شرایط کشور هنگام آغاز انقلاب اسلامی

(۱) شاه تحت حمایت دولت‌های غربی بود و امنیت منطقه را حفظ می‌کرد
(۲) روشنفکران چپ نیز حذف شده بودند
آغاز دوباره ی فعالیت رقابت آمیز ، به همت امام خمینی و از طریق اعتراض به کاپیتولاسیون و اعتراض به رفتار استعماری شاه انجام شد ولی در ادامه تبدیل به انقلابی شد که خواستار (۱) حذف شاهنشاهی و (۲) تحقق حکومت اسلامی بود

چگونگی حاکمیت آرمانی در فقه اجتماعی

یک حاکمیت الهی است که به وسیله پیامبر و یا اهل بیت تحقق پیدا کند اما در زمان غیبت امام زمان ، اجرای احکام الهی به عهده کسی است که به احکام آگاه باشد و به آن احکام عمل بکند

مشکل جنبش عدالتخانه

حاکمان آن دوره از طریق شمشیر قوم و عشیره یا حمایت دولت‌های استعمارگر به قدرت رسیده بودند ، در نتیجه به عدالت و احکام الهی ، آگاه نبودند و به آن عمل نیز نمی‌کردند/ این جنبش قصد داشت عدالت را به این افراد تحمیل کند و این امکان پذیر نبود پس این جنبش فقط در شرایطی که برقراری حاکمیت آرمانی امکان‌پذیر نبود ، به نظام

استبدادی ترجیح داده شد

مقایسه انقلاب اسلامی با سایر انقلاب‌های آزادی بخش

شباهت: همه این انقلاب‌ها جهت‌گیری ضد استعماری داشتند و هدفشان از بین بردن سلطه سیاسی کشورهای غربی بود

تفاوت: ۱) اغلب انقلاب‌های آزادی بخش با حمایت بلوک شرق و در تقابل با بلوک غرب ایجاد می‌شدند اما انقلاب اسلامی جهت‌گیری ضد آمریکایی، ضد صهیونیستی و ضد مارکسیستی داشت و به هیچ یک از دو بلوک شرق و غرب وابسته نبود

۲) اغلب انقلاب‌های آزادی بخش به وسیله جنبش‌های چریکی (یعنی جنگ‌های نامنظم گروه‌ها و احزاب مختلف) شکل می‌گرفت ولی انقلاب اسلامی یک انقلاب فراگیر بود که همه مردم در همه اقشار جامعه از آن حمایت کردند و مرجعیت دینی داشت

۳) اصولاً انقلاب‌های آزادی بخش با استفاده از نظریه‌ها و مکاتب چپ می‌خواستند بحران‌های جهان غرب را حل کنند (یعنی منبعشان افکار مارکسیستی و سوسیالیستی بود) اما انقلاب اسلامی از آموزه‌های اسلام بهره می‌برد و به فلسفه‌های غرب کاری نداشت

۴) همانطور که قبلاً اشاره شد، در جهان قطب‌بندی‌ای شکل گرفته بود که جهان را به دو بلوک شرق و غرب تقسیم می‌کرد و کشورهای استعمارزده به کشورهای استعمارگر وابستگی اقتصادی داشتند؛ در نتیجه کشورهای استعمار زده حتی اگر از طریق انقلاب و مقاومت، استعمار قدیم و کارگزاران مستقیم غرب را حذف می‌کردند، همچنان استعمار نو باز می‌گشت و از این قطب‌بندی خارج نمی‌شدند اما انقلاب اسلامی کاملاً از این قطب‌بندی خارج شد و در کانون قطب فرهنگی جهان اسلام قرار گرفت

(درس ۱۵)

اهمیت انقلاب اسلامی

جهان در قرن بیستم جهانی دو قطبی است؛ در نتیجه هویت هر جنبش، انقلاب و کشوری، بستگی به این دارد که جایگاه و اهمیتش برای یکی از دو قطب جهان یعنی شرق و غرب چگونه است با توجه به این امر، انقلاب اسلامی از آن جهت که با حکومت پهلوی که وابسته به بلوک غرب بود مقابله می‌کرد، دارای اهمیت و از آن جهت که مورد حمایت بلوک شرق قرار نگرفت بی اهمیت می‌شد

اگر انقلاب اسلامی به جریان‌های چپ وابسته بود چه شرایطی پیش می‌آمد؟

آمریکا از طریق رژیم پهلوی مانع می‌شد شوروی از مرزهای جنوبی خود، که مرزهای شمالی کشور ما را شکل می‌دهد به ایران دسترسی پیدا کند و اگر انقلاب اسلامی تحت حمایت بلوک شرق و جریان چپ قرار می‌گرفت با از بین رفتن حکومت پهلوی، فرصت جدیدی برای شوروی شکل می‌گرفت و ایران دوباره تحت نفوذ در می‌آمد

انقلاب اسلامی در نظر دولتمردان آمریکا

از نظر آنها به دلیل اینکه انقلاب اسلامی با بلوک شرق ارتباطی برقرار نکرده بود، توان مقاومت و تداوم نداشت دوباره دست نیاز به سوی بلوک غرب دراز می‌کرد

چرا انقلاب اسلامی نخستین انقلاب، پس از انقلاب فرانسه بود؟

انقلاب اسلامی خارج از آرمان‌ها و ارزش‌های سکولار و برخاسته از فرهنگ اسلامی بود هدفش حفظ هویت اسلامی و تامین حقوق از دست رفته امت اسلامی بود

در نتیجه سایر انقلاب‌ها در جهت بسط و گسترش انقلاب فرانسه بودند و فقط انقلاب اسلامی یک انقلاب جدید بود
انقلاب فرانسه: در سال ۱۷۸۹ و مطابق با آرمان‌ها و ارزش‌های مدرن رنسانس، پدید آمد و در نهایت به صورت
 سلسله انقلاب‌هایی سرتاسر اروپا را فرا گرفت

انقلاب روسیه: در اکتبر ۱۹۱۷ مطابق با اندیشه‌های سوسیالیستی شکل گرفت و از این نظر با انقلاب‌های فرهنگی
 غرب تفاوت داشت ولی از آنجایی که سکولار بود درون فرهنگ غرب قرار می‌گرفت

تفاوت انقلاب اسلامی با سایر فرهنگ‌ها در مقابله با مشکلات

سایر فرهنگ‌ها در دوره استعمار، شیفته جوامع غربی شده بودند در نتیجه می‌خواستند برای حل مشکلات به جوامع
 غربی بپیوندند اما انقلاب اسلامی با الگو گرفتن فقه اجتماعی و سیاسی شیعی، نه تنها از منظر دینی به شناخت
 بحران‌ها و حل مشکلات جهان اسلام پرداخت بلکه برای جهان غرب نیز فرصتی ایجاد کرد تا بحران‌های معرفتی و
 معنوی خود را از این طریق حل کند

دو رویکرد در رویارویی دولتمردان جهان اسلام پیش از انقلاب اسلامی با مشکلات جوامع خود و جهان اسلام:

۱) در رویکرد اول (نسل اول روشنفکران)، مسائل جهان اسلام از نوع مشکلاتی بود که در اثر عقب‌ماندگی تاریخی از
 جوامع غربی پیش آمده بود

۲) در رویکرد دوم (نسل دوم روشنفکران)، مسائل جهان اسلام از نوع مشکلاتی بود که لیبرالیسم غربی به وجود آورده
 بود. این افراد از موضع اندیشه‌های مارکسیستی و سوسیالیستی با غرب مبارزه می‌کردند

نقوه برخورد کشورها در باره مسئله فلسطین

فلسطین میدان تقابل بلوک شرق و غرب شده بود، آمریکا و کشورهای اروپایی حامی اسرائیل و جبهه مقابل نیز
 مورد حمایت شوروی قرار می‌گرفت

مصر در مواجهه با موضوع فلسطین

در زمان جمال عبدالناصر مظهر ناسیونالیسم عربی بودند

در زمان انور السادات از طریق امضای کمپ دیوید، اسرائیل را به رسمیت شناختند و این امر گروه‌های فلسطینی را
 تضعیف کرد

انقلاب اسلامی در مواجهه با موضوع فلسطین فلسطین:

۱) شاه که مهم‌ترین حامی اسرائیل در منطقه بود را ساقط کرد

۲) مشروعیت قرارداد کمپ دیوید را در باور مسلمانان مخدوش کرد

۳) راهکار جدیدی برای مبارزه با صهیونیسم ارائه کرد آن راهکار این بود که مقاومت در برابر صهیونیسم از موضع
 اعتقاد اسلامی و با تکیه بر خداوند و قدرت الهی باشد (تا پیش از این آن دسته‌ای که با اسرائیل و صهیونیسم مقابله
 می‌کردند در قالب اندیشه‌های مارکسیستی بودند)

حرکت‌ها و جنبش‌هایی که تحت تاثیر انقلاب اسلامی پدید آمد

۱) انتفاضه و جنبش‌های جدید اسلامی در فلسطین

۲) جهاد اسلامی افغانستان در برابر حکومت وابسته به بلوک شرق

۳) تشکیل جبهه نجات اسلامی در الجزایر و پیروزی اسلام‌گرایان در انتخابات ۱۹۹۰ این کشور

۴) **مهم‌ترین:** جنبش‌ها و انقلاب‌های گسترده مردم در کشورهای عربی که به سقوط ۴ قدرت سیاسی در کشورهای
 عربی منجر شد/ همانطور که انقلاب فرانسه توانست در کشورهای اروپایی گسترش پیدا کند انقلاب اسلامی نیز مانند
 انقلاب فرانسه، در مناطق پیرامون خود گسترش یافت

بهار عربی

دولت‌های غربی می‌خواستند طوری القا کنند که انقلاب‌های کشورهای غربی، نتیجه فرایند غربی شدن این کشورهاست در صورتی که متاثر از انقلاب اسلامی بوده است؛ در نتیجه دولت‌های غربی بسیار تلاش کردند این انقلاب‌ها را منحرف کنند

***نکته:** در ابتدا بیدارگران جهان اسلام، اندیشمندان و عالمان بودند اما امروزه بیداری اسلام از سطح نخبگان به فرهنگ عمومی راه یافته و اگر این بیداری اسلامی تحقق پیدا کند، جوامعی به وجود خواهد آمد که بر اساس فقاقت و عدالت سازمان یابی شده نه قدرت‌های قومی قبیل‌های

نکاتی درباره انقلاب اسلامی

پاسداری از: عزت و اقتدار جهان اسلام

وظیفه: دفاع از محرومان و مستضعفان جهان

مخاطب پیام: فطرت الهی همه انسان‌هاست

رسالت: حل مشکلات معرفتی و معنوی بشر

منبع و اساس: ذخایر معرفتی شیعی

محتوای نامه‌ای که امام خمینی به گورباچف نوشت:

۱) عنوان کردن این مسئله که، محدود کردن دانش و علم به شناخت حسی یا شناخت عقلی/اشکالاتی به وجود خواهد آورد

۲) پیش بینی فروپاشی بلوک شرق

۳) دعوت از نخبگان آنها برای فراگیری علوم اسلامی، تا بتوانند بحران‌های خود را حل کنند

پیامد انقلاب اسلامی در رابطه با جوامع غربی

۱) گسترش اندیشه‌های پسا مدرن

۲) ایجاد رویکرد دینی و معنوی به زندگی اجتماعی در جوامع غربی

۳) از دست رفتن اعتبار ارزش‌ها و آرمان‌های پس از رنسانس

۴) موثر در افول سکولاریسم

همانطور که قبلاً اشاره شد انقلاب اسلامی، از طریق راه نوینی که برای جوامع جهان سومی ترسیم کرد، قطب بندی جهان را به هم ریخت و قطب‌بندی جدیدی به آن تحمیل کرد به همین دلیل جهان غرب زمانی که توان تاثیرگذاری انقلاب اسلامی را فهمید، اقداماتی برای مقابله با آن انجام داد که از جمله آن می‌توان به اجرای کودتای نوژه و ۸ سال جنگ تحمیلی اشاره کرد

نظریه پایان تاریخ فوکویاما: کشورهای غربی تصور می‌کردند پس از فروپاشی بلوک شرق، فقط خودشان به عنوان قطبی واحد در جهان در خواهند آمد و نظم نوین در جهان شکل می‌گیرد اما پیروزی و موفقیت‌های انقلاب اسلامی این نظریه را باطل کرد

نظریه جنگ تمدن‌ها: تمدن اسلامی را به عنوان یک قطب جدید می‌پذیرد ولی ۱) به جایگاه مهم و منحصر به فرد آن توجهی ندارد؛ در نتیجه دیگر تمدن‌ها را نیز در عرض تمدن اسلامی (هم جایگاه با تمدن اسلامی) قرار می‌دهد ۲) این نظریه رویکرد خصمانه و خشونت بار جهان غرب را نسبت به جنبش‌های اسلامی توجیه می‌کند و به نوعی

مشروعیت می‌بخشد و آن هراسی که پس از جنگ جهانی دوم نسبت به بلوک شرق وجود داشت متوجه اسلام می‌کند

علت مقابله جهان غرب با جهان اسلام

اقتصاد و سیاست جهان غرب ابعاد جهانی دارد یعنی بیشتر ثروت جهان در دست جمع اندکی جمع شده؛ این امر فقط در صورتی امکان‌پذیر است، که اکثریت آدم‌ها فقیر شوند و به جهان غرب وابستگی اقتصادی داشته باشند جهان اسلام با این امر مخالف است و جوامع را به مقاومت در برابر ظلم جهان غرب فرامی‌خواند در نتیجه جهان غرب برای رسیدن به اهداف خود مجبور است با جهان اسلام مقابله کند

اقداماتی که جهان غرب برای مقابله با جهان اسلام انجام می‌دهد

- ۱) مقابله نظامی و سیاسی از طریق حضور مستقیم مانند آن کاری که در افغانستان و عراق انجام می‌دهد
- ۲) محاصره و تحریم اقتصادی از طریق سازمان‌های بین‌المللی مانند آنچه در ایران انجام می‌دهد
- ۳) ارائه تصویرهای خشن و غیر عقلانی از اسلام از طریق سازماندهی جریان‌های تروریستی وهابی
- ۴) تبلیغ معنویت‌های کاذب و سکولار تا بتواند خلع‌های معنوی فرهنگ خود را پر کند
- ۵) ارائه تفسیری سکولار از اسلام و حمایت از اسلام آمریکایی
- ۶) ایجاد اختلافات فرقه‌ای و مذهبی برای تضعیف جهان اسلام (مثلاً ایجاد تفرقه میان شیعه و سنی)
- ۷) جنگ رسانه‌ای در مقابله با حرکت فرهنگی اسلام

درس ۱

۱- فرهنگ را تعریف کنید؟ (صبا تاکستان)

آگاهی و عمل مشترک انسان ها که شیوه زندگی اجتماعی آنها را شکل می دهد.

۲- پرسش های بنیادین که در لایه های عمیق فرهنگ به آنها پاسخ داده می شود چیست؟ (دستغیب شیراز)

چه نوع جهان های اجتماعی وجود دارند و کدام اصیل و مهم تر است. (نگاه هستی شناسانه)

جایگاه انسان در عالم هستی کجاست ؟ انسان در مرکز است یا خدا در مرکز این عالم است ؟ (نگاه انسان شناسانه)

شناخت و معرفت چیست ؟ و چگونه می توان به این شناخت و معرفت دست یافت ؟ (معرفت شناسانه)

۳- جهان انسانی را تعریف کنید و تفاوت آن را با جهان فرهنگی توضیح دهید؟ (شهید خسروی فریدون کنار)

جهانی که محصول زندگی ، اندیشه و عمل انسان است ، جهان انسانی است اما جهان فرهنگی به هویت فرهنگی جهان اجتماعی گفته می شود.

۴- موجودات جهان تکوینی با موجودات جهان انسانی چه تفاوتی دارند؟ (صبا تاکستان)

موجودات جهان انسانی با اراده انسان خلق می شوند مثال کنش های انسانی، هنجارهای اجتماعی ولی موجودات جهان تکوینی خارج از اراده انسان و توسط خداوند خلق می شوند. مثال عالم برزخ، فرشتگان، کره زمین، منظومه خورشیدی و ...

۵- از منظر قرآن در چه صورتی جهان تکوینی برکات خود را به روی انسان ها می گشاید و در چه صورتی آنها را پنهان می سازد؟ (شهید بهشتی ساری)

هرگاه انسان ها اخلاق الهی داشته و جامعه نیز از فرهنگ توحیدی برخوردار باشد جهان تکوینی برکات خود را به روی انسان ها می گشاید و اگر رفتار افراد و فرهنگ آنها هویتی مشرکانه داشته باشد ظرفیت های الهی و آسمانی پنهان می شوند.

۶- جهان انسانی با جهان تکوینی چه ارتباط و پیوندی دارد؟ (جهان ارا گچساران)

جهان عینی با پدیده های طبیعی و فوق طبیعی خود در عالم هستی بر ذهن (اندیشه ، روان ، اخلاق) و فرهنگ (عقاید، ارزش ها و رفتارها) اثر می گذارد .

۷- لایه های عمیق فرهنگ با لایه های غیر بنیادین فرهنگ چه رابطه ای دارند؟ (فدک سراب)

هر فرد بر اساس لایه های بنیادین فرهنگ خود (ارزش ها و عقاید) رفتار می کند ، زندگی روزمره خود را تفسیر می کند و درباره ی آنها تصمیم می گیرد.

۸- جهان انسانی به چند بخش تقسیم می‌شوند؟ (فدک سراب)

بخش فردی که مربوط به زندگی شخصی، اخلاقی و روانی فرد است. بخش اجتماعی که مربوط به زندگی اجتماعی و ارتباطات انسان هاست.

۹- کسانی که جهان تکوینی را به طبیعت محدود می‌کنند جهان را چگونه تقسیم بندی می‌کنند؟ (خدیجه کبری خورموج)

۱- جهان طبیعت (محسوسات) (۲- جهان ذهن) روان‌اندیشه انسان (۳- جهان فرهنگ) عقاید، ارزش‌ها و آرمان‌های انسان

۱۰- فرهنگ چه نقشی در هویت یابی افراد و جهان اجتماعی دارد؟ (تربیت خنج)

افراد متناسب با فرهنگ جامعه خود به ایفای نقش می‌پردازند. هر فرد هنجارهای نقش خود را بر اساس ارزش‌ها و عقاید فرهنگی جامعه شکل می‌دهد. مثال نقش پدر در یک جامعه اسلامی ایرانی با نقش یک پدر در جامعه سکولار غربی متفاوت است.

درس ۲**۱۱- چرا فرهنگ‌ها متنوع هستند؟ (خدیجه کبری خورموج)**

زیرا عقاید و ارزش‌های اساسی و کلان آنها با یکدیگر متفاوت است.

۱۲- فرهنگ‌ها از نظر قابلیت گستره‌ی جغرافیایی، تداوم و انتقال چند دسته‌اند؟ (تربیت خنج)

فرهنگ‌هایی که در طول زمان در یک سرزمین واحد به وجود آمده‌اند و فرهنگ‌هایی که در زمان واحد در سرزمین‌های متعدده به وجود آمده‌اند ۲- فرهنگ‌هایی با عمر کوتاه و فرهنگ‌هایی با دوام و طولانی ۱۳- فرهنگ‌هایی که قابلیت عبور از مرزهای جغرافیایی را دارند و جهانی می‌شوند، فرهنگ‌هایی که ناظر به قوم خاص و محدوده‌ی خاص جغرافیایی هستند.

۱۴- فرهنگ جهانی چیست و در چه صورت فرهنگ منطقه‌ی خاصی جهانی میشود؟ (فخرالدین رفیع ساری)

فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور می‌کند و در پهنه جهان گسترش می‌یابد. در صورتی که نسبت به سایر اقوام و مناطق نگاه سلطه جویانه داشته باشند.

۱۵- فرهنگ سرمایه داری از چه ویژگی‌هایی برخوردار است؟ (شهید بهشتی ساری)

۱- ثروت و قدرت در کانون توجه اوست.

۲- کشورهای دیگر را در پیرامون قدرت و ثروت به خدمت می‌گیرد.

۳- تسلط یک قوم، جامعه و گروه خاص را بر دیگران دنبال می‌کند

۱۶- فرهنگ مطلوب جهانی از چه ویژگی های عام و جهان شمولی باید برخوردار باشد؟ (مهدیه الوند)

حقیقت، معنویت، عدالت، حریت (آزادگی) مسئولیت و عدالت.

۱۷- چه انسان هایی می توانند فرهنگ جهانی را پدید آورند؟ (شاهد امام خمینی)

انسان های آزاده ای که از معیار حقیقت برای سنجش ارزش ها برخوردارند و به ارزش های جهان شمول عدالت، آزادی، عقلانیت و معنویت تعهد هستند.

۱۸- کدام ارزش های فرهنگ را در برابر فرهنگ های رقیب مقاوم می سازند؟ و زمینه ساز گسترش آن هستند؟ چرا؟ (فخر الدین رفیع ساری)

مسئولیت و تعهد زیرا رویکردهای تقدیرگرایانه و غیرمسئولانه مقاومت فرهنگی را از بین برده و زمینه ساز نفوذ و تسلط بیگانگان هستند.

۱۹- حریت و آزادی در معنای راستین چگونه است؟ (مهدیه الوند)

آزادی از قید و بندهایی که مانع از رسیدن آدمی به حقیقت و حقوق انسانی اش می شود.

۲۰- آیا فرهنگ های مختلف گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی یکسانی دارند؟ (شهرضا)

جواب: خیر برخی از فرهنگ ها عمری کوتاه دارند و برخی مدتی طولانی دوام می آورند. برخی در محدوده خاصی قرار دارند و برخی از محدود جغرافیایی و مرزهای خود خارج می شوند.

درس ۳

۲۱- مدینه ی تغلب در گونه شناسی فارابی چگونه جامعه ای است؟ و هدف ان چیست؟ (شهید اسلامی شهر بابک)

جامعه ای که سلطه بر دیگر جوامع را ارزش اجتماعی برتر خود می داند و از انواع جامعه جاهلی محسوب می شود.

خوار و مقهور کردن دیگران

۲۲- عملکرد فرهنگ سلطه در گذر تاریخ چگونه بوده است؟ نمونه هایی از این فرهنگ را نام ببرید (بنیاد ۱۵ خرداد بابلسر)

ابتدا با جهان گشایی و حضور نظامی به کشتار و خسارات انسانی و اقتصادی دست می زدند. مثل حمله ی اسکندر و مغولان سپس با پیشرفت اقتصاد صنعتی و شکل گیری جنبش های استقلال طلبانه کشورهای تحت سلطه، به سلطه اقتصادی پرداختند مثل استعمارگران فرانسوی و در ادامه به گسترش هویت فرهنگی خود روی آوردند و ارزش های فرهنگی دیگران را مورد هجوم قرار دادند مانند استعمار آمریکا

۲۳- در گذشته امپراتوری‌ها چگونه شکل می‌گرفتند؟ و اقوام شکست خورده در اثر حمله‌ی نظامی چگونه باردیگر به استقلال می‌رسیدند؟ (شاهد امام خمینی)

از طریق کشورگشایی با قدرت نظامی و حضور مستقیم سربازان پیروز، در صورتی که قوم مغلوب هویت فرهنگی خود را حفظ کند با ضعیف شدن تدریجی قدرت نظامی مهاجم، می‌تواند باردیگر استقلال سیاسی خود را به دست آورد.

۲۴- نمونه‌هایی از جهان‌گشایی که منجر به جهانی شدن فرهنگ نشد نام ببرید (کوثر کوهدشت)

فتوحات ایرانیان باستان، تصرفات مغولان

۲۵- واژه امپریالیسم و انواع آن را توضیح دهید؟ (کوثر کوهدشت)

از واژه امپراتوری گرفته شده و به هر نوع سلطه اطلاق می‌شود

۱- امپریالیسم سیاسی: اشغال نظامی جوامع ضعیف است.

۲- امپریالیسم اقتصادی: اشغال بازار، مواد خام و قدرت اقتصادی دیگر جوامع.

۳- امپریالیسم فرهنگی: مقاومت فرهنگی جامعه تحت سلطه سیاسی و اقتصادی فروریزد و برتری فرهنگی جامعه مسلط پذیرفته شود.

۲۶- انواع استعمار در طول تاریخ چند نوع بوده است؟ (شهید بهشتی ساری)

استعمار کهن با غلبه و تسلط نظامی بر جوامع تحت سلطه

۲- استعمار نوبالغیه اقتصادی بر جوامع تحت سلطه

۳- استعمار فرانو با غلبه فرهنگی بر جوامع تحت سلطه

۲۷- درباره مراحل گسترش نظام سلطه غرب و وجه غالب هر مرحله رایان کنید. (تربیت خجند)

در استعمار قدیم وجه غالب قدرت نظامی با حضور مستقیم نیروهای استعمارگراست. (مجریان بیگانه اند)
در استعمار نو وجه غالب اقتصادی با حضور غیرمستقیم استعمارگراست. (مجریان بومی و داخلی اند). (در استعمار فرانو وجه غالب فرهنگی با بازار فناوری رسانه ای است) (مجریان بومی و سیاست هانیز ظاهر بومی اند).

۲۸- مفاهیم تهاجم فرهنگی، شبیخون فرهنگی، ناتوی فرهنگی به کدام یک از مراحل استعمار مرتبط است؟ (بابلسر)

استعمار فرهنگی فرانو با استفاده از ابزارهای فرهنگی و علمی به ویژه رسانه ها و فناوری اطلاعات

۲۹- استعمار قدیم با استعمار نو چه تفاوت‌هایی داشته است؟ (امام خمینی تاکنون)

- ۱- استعمار قدیم باغلبه‌ی نظامی و سیاسی بوده است ولی استعمارنو باغلبه‌ی اقتصادی و سیاسی
- ۲- مجریان استعمار قدیم بیگانه و خارجی بوده‌اند (حضور آشکار استعمارگران) ولی مجریان استعمار نو بومی و داخلی (حضور غیرمستقیم و پنهان استعمارگران) محسوب می‌شدند.

درس ۴

۳۰- ناسیونالیسم چیست؟ چه تاثیراتی در جهان اسلام داشته است؟ (شهید اسلامی شهر بابک)

صرفاً تعلق خاطر و وابستگی به عناصر سرزمین، نژاد، قومیت و زبان داشتن که هویت ملت را تعیین کند. وحدت امت اسلامی مخدوش بود. هویت سازی سکولار بود. اختلالات نژادی افزایش یافته بود. مقاومت اسلامی ضعیف شده بود

۳۱- از مراحل گسترش فرهنگ اسلامی دوران خلافت چگونه بود؟ (بنیاد ۱۵ خرداد)

از زمان رحلت پیامبر تا خلافت امویان، عباسیان و عثمانیان ادامه داشت. پس از فتح مکه (سال هشتم هجرت) مقاومت در برابر ارزش‌های اسلامی از صورت آشکار در پوشش نفاق پنهان شد و مناسبات عشیره‌ای و قبیله‌ای در آن راه یافت. اما ارزش‌های اسلامی فارغ از عملکرد قدرت‌های سیاسی در سایر سرزمین‌ها گسترش یافت و فرهنگ گروه‌های مهاجم را درون خود هضم کرد.

۳۲- ویژگی‌های انسان از دیدگاه اسلام چیست؟ (ذکر سه مورد کافیست) (شاهد زرنند)

۱- انسان موجودی مختار، مسئول و متعهد است.

۲- انسان خلیفه خدا در زمین است.

۳- انسان فطرتی الهی و کرامتی ذاتی دارد.

۳۳- پیامبران به چه منظوری مبعوث شده‌اند؟ (فاطمه الزهرا)

پیامبران برای برانگیختن عقل، اجرای عدالت و جلوگیری از تراکم ثروت در دست اغنیا و آزادسازی مستضعفان از حاکمیت مستکبران و حاکمیت حق مبعوث شده‌اند.

۳۴- چرا قدرت‌هایی مانند سلجوقیان، مغولان، عثمانی و... مانع از آن می‌شدند که ظرفیت‌ها و ارزش‌های اجتماعی فرهنگ اسلامی به طور کامل آشکار شود؟ (شاهد زرنند)

زیرا این قدرت‌ها در چارچوب عادات تاریخی و فرهنگ قومی و قبیله‌ای رفتار می‌کردند

۳۵- کدام بخش از ارزش‌های اجتماعی اسلام با حاکمیت‌های قومی قبیله‌ای نادیده گرفته می‌شود؟ (حکمت میانه)

اخوت اسلامی، عدالت، تقوا، قانون‌گرایی، اتحاد، همبستگی

۳۶- عملکرد استبداد ایلی قاجار را با استبداد استعماری رضاخان مقایسه کنید. (مهر مرند)

استبداد قومی ایلی با مذهب درگیری نداشت و شاهان ظاهرا دینی بودند اما استبداد استعماری رضاخان چون در راستای تامین نیازهای مادی غرب بود پوشش ظاهری دینی هم نداشت و مستقیماً بدین مبارزه می کرد

۳۷- منظور از استبداد استعماری چیست ؟ چگونه به وجود آمد؟ (شهید بهشتی ساری)

وقتی استبداد ایلی و قومی با استبداد استعمارگران غربی پیوند خورد استبداد جدیدی که جنبه استعماری داشت به وجود آمد

درس ۵**۳۸- منظور از بحران معرفتی غرب چه بود؟ (شهید بهشتی گنبد)**

ناتوانی در تشخیص شناخت درست از نادرست در باورها، ارزش ها، عقاید و رفتارها

۳۹- دئیسم چیست ؟ (دبیرستان پروین اعتصامی)

اعتقاد به وجود خدا بدون اینکه به پیامبر، شریعت و احکامی معتقد و پایبند باشند.

۴۰- منظور از روشنگری چیست ؟ روشنگری در معنای عام و روشنگری در معنای خاص را توضیح دهید. (عرفان صایین قلعه)

روشنگری یعنی با چه روش هایی به حقیقت و شناخت می رسیم و در این راه با چه موانعی روبه رو هستیم . روشنگری به معنای عام شناخت حقیقت بر اساس راه انبیا الهی و متکی بر عقل، شهود و وحی است. روشنگری در معنای خاص مبتنی بر سکولاریسم و اومانیزم متکی بر عقل گرایی حسی است.

۴۱- فرهنگ اومانیزم را با فرهنگ معنوی مقایسه کنید. (عرفان صایین قلعه)

در فرهنگ معنوی اصالت با خدا است. انسان نشانه و خلیفه خدا بر زمین است و بر دیگر موجودات برتری دارد. و کرامت او ناشی از نزدیک شدن به خدا است اما در اومانیزم اصالت با انسان است نه خدا و زندگی دنیوی هدفی در خدمت به انسان است.

۴۲- رفتار دین داران که در جهان سکولار زندگی می کنند را توضیح دهید؟ (شاهد زرنند)

دین داران ناگزیر هستند که رفتارها و رفتارهای دینی خود را با تفاسیر دنیوی و این جهانی توجیه کنند.

۴۳- پروتستانتیسم چیست؟ (مهر مرند)

نهضت اعتراضی به باورها و ابعاد معنوی و دینی مسیحیت (کاتولیک ها) بارویکرد گزینشی

۴۴- تفاوت سکولاریسم آشکار و سکولاریسم پنهان را بنویسید؟ (شهرضا)

در سکولاریسم آشکار به کلی ابعاد معنوی انسان متافیزیکی جهان هستی انکار می شود ولی در سکولاریسم پنهان این ابعاد نفی نمی شود فقط در خدمت نیازهای دنیوی قرار می گیرد.

۴۵- پرسش‌های اساسی که عقاید بنیادین هر فرهنگ در صدد پاسخ‌گویی به آنهاست چیست؟ (کوثر کوه‌دشت)

نگاه به جهان هستی و فلسفه پیدایش جهان، نگاه به انسان و جایگاه انسان در جهان هستی، انواع شناخت و معرفت و راه‌های رسیدن به معرفت چه می‌تواند باشد؟

۴۶- فرهنگ از چه لایه‌هایی تشکیل شده است؟ (حدیجه کبری خورموج)

عقاید و ارزش‌ها لایه‌های بنیادین و ریشه‌ها فرهنگ هستند که همانند روحی لایه سطحی) هنجارها، نمادها، رفتارها (ظاهری و رویی فرهنگ رابه حرکت وامی‌دارند.

۴۷- فرهنگ جدید غرب از چه زمانی شکل گرفت؟ (تربیت خنج)

پنج قرن اخیر در اروپا

درس ۶

۴۸- تحولات فرهنگی، اجتماعی غرب در زمینه‌های دینی، فلسفی، صنعتی و سیاسی و ترتیب تاریخی آنها را بیان کنید. (فدک سراب)

سیر تحولات به ترتیب دینی، سیاسی، فلسفی و صنعتی بود. در زمینه‌ی دینی از تقدس قدیسان و تمرکز دینی کلیسا به سمت عدم تمرکز دینی حرکت کردند. در زمینه‌ی سیاسی کمرنگ شدن مرزهای سیاسی و جهانی شدن مطرح شد. در زمینه‌ی فلسفی توجه به عالم کثرات رایج شد. در زمینه‌ی صنعتی صنایع چاپ و بخار و تکنولوژی‌های ماشینی مطرح شد.

۴۹- حقوق بشر در فرهنگ دینی چگونه است؟ (فدک سراب)

ریشه در ربوبیت پروردگار و فطرت الهی انسان دارد و وظیفه حراست از خالفت انسان و کرامات ذاتی او را دارد.

۵۰- فیلسوفان روشنگری چگونه به تفسیر این جهان می‌پرداختند؟ (فخرالدین رفیع ساری)

با انکار ارزش علمی و وحی زمینه‌ی پیدایش علمی را فراهم آوردند که مستقل از وحی و صرف نظر از ابعاد متافیزیکی و فوق طبیعی عالم به تفسیر این جهان می‌پرداختند.

۵۱- تاریخ فرهنگ غرب به چند دوره تقسیم می‌شود؟ (شهید بهشتی ساری)

۱- یونان و روم باستان

۲- قرون وسطی

۳- دوره رنسانس

۴- غرب جدید

۵۲- به چه دلیل مواجهه‌ی با مسلمانان در طول جنگ‌های صلیبی و فتح قسطنطنیه، زمینه‌های اقتدار کلیسا را درهم ریخت؟ (جهان‌ارا گچساران)

چون کلیسا بر پایه‌ی کتب عهدعتیق و انجیل استوار بود و با علوم جدید مخالفت داشت ولی اسلام به گسترش و رشد علم دستوری دهد و آنها از طریق این جنگ‌ها با آزاداندیشی و علم‌گرایی آشنا شدند. همچنین خسارات اقتصادی و نیروی انسانی، قدرت فتودال‌ها و کلیسا را کاهش داد.

۵۳- در عقاید و ارزش‌های جدید غرب رویکرد سیاست و نظام سیاسی چگونه است؟ (صبا تاکستان)

نظام سیاسی سکولار که آرمان‌های خود را بر مبنای حقوق طبیعی و خواسته‌های دنیوی تنظیم می‌کند و اراده‌ی انسان‌ها را مستقل از ابعاد آسمانی و الهی مبداء قانون قرار می‌دهد.

۵۴- چگونه ارزش‌های بنیادین غرب در اقتصاد دوران رنسانس خود را ظاهر ساخت؟ (دستغیب شیراز)

با گسترش تجارت، صنعت رشد کرد و قشر جدید سرمایه‌داران صنعتگر به وجود آمدند و روابط پیشین ارباب رعیتی را تغییر دادند.

۵۵- نخستین انقلاب سیاسی لیبرال در تاریخ سیاسی جهان کدام است و چگونه شکل گرفت؟ (شهید خسروی فریدون کنار)

انقلاب فرانسه با حرکت‌های فرهنگی دوران رنسانس و اندیشه‌های فلسفی روشنگری و تغییرات اجتماعی مربوط به انقلاب صنعتی به وجود آمد.

۵۶- نخستین انقلاب سیاسی لیبرال در تاریخ سیاسی جهان کدام است و چگونه شکل گرفت؟ (دستغیب شیراز)

انقلاب فرانسه با حرکت‌های فرهنگی دوران رنسانس و اندیشه‌های فلسفی روشنگری و تغییرات اجتماعی مربوط به انقلاب صنعتی به وجود آمد.

درس ۷

۵۷- در چه صورت نظام جهانی از انسجام برخوردار است؟ و در چه صورتی دچار چالش و تضادهای درونی می‌شود؟ (شهید خسروی فریدون کنار)

اگر فرهنگی که در سطح جهانی غالب شده ویژگی‌های مطلوب فرهنگ جهانی را داشته باشد نظام جهانی انسجام خواهد داشت در صورتی که فرهنگ غالب ویژگی‌های مطلوب فرهنگ جهانی را نداشته باشد نظام جهانی دچار چالش و تضادهای درونی می‌شود.

۵۸- ادغام جوامع در نظام جهانی استعمار چگونه بوده است؟ (صبا تاکستان)

۱- جوامعی که مستقیماً به تصرف کشورهای استعمارگر درمی‌آمدند. ۲- جوامعی که از قدرت بیشتری برخوردار بودند و امکان غلبه مستقیم نظامی بر آنها نبود از طریق نفوذ اقتصادی، سیاسی و فرهنگی (شرایط نیمه استعماری) تحت سلطه درمی‌آمدند. (با استعمار نو و فرانکو)

۵۹- به چه دلایلی سرمایه داران جایگاه برتری نسبت به زمین داران پیدا کردند؟ (زهرای مرضیه مراغه)

۱- رشد تجارت در دوران جدید

۲- بردگی سیاه پوستان آفریقایی و انتقال آنها به مزارع آمریکایی

۳- انتقال ثروت به اروپا

۶۰- جامعه جهانی چگونه شکل می گیرد؟ (چمستان)

شبکه روابط میان جوامع مختلف در هر دوره تاریخی، جامعه جهانی را می سازد.

۶۱- نمونه ای از چالش بین فرهنگ ها در سطح جهان بنویسید (فدک سراب)

مواجهه فرهنگ غرب با فرهنگ اسلام

۶۲- چگونه فرهنگ اسلام نشر و گسترش یافت؟ (خدیجه کبری خورموج)

گسترش فرهنگ اسلامی مرهون قوت و قدرت فرهنگی اش بود که به تدریج پذیرفته شد و در مناطق جنوب شرقی آسیا از طریق تجارت منتشر و گسترش یافت.

۶۳- چگونه در نظام جهانی نوین قدرت با سرمایه، تجارت و صنعت پیوند خورد؟ (مهديه الوند)

سرمایه داران جایگاه برتری یافتند و دولت ها برای تقویت قدرت خود نیازمند سرمایه ی آنها بودند و سرمایه داران نیز برای تجارت و سود نیازمند حمایت نظامی دولت ها بودند. صنعت نیز برانداخت ثروت و موقعیت سرمایه داران افزود.

۶۴- شکل روابط بین الملل در دو قرن اخیر چگونه است؟ (کوثر کوهدشت)

۱- شکل گیری روابط مرکز - پیرامون

۲- آسیب پذیری موقعیت فرهنگی کشورهای غیر غربی که در حاشیه روابط سیاسی و اقتصادی بین الملل قرار گرفت

۶۵- چه عواملی در جامعه جهانی موثر است و حالت های متفاوتی به وجود می آورد؟ (شهرضا)

- ویژگی های فرهنگ جوامع

- قدرت تاثیر گذاری جوامع

درس ۸

۶۶-چرا در برابر تلاش جامعه‌ی علمی ایران برای تدوین علوم انسانی مبتنی بر نیازهای بومی و مبانی معرفتی اسلامی مقاومت می‌شود؟ (حکمت میانه)

۱- جلوی خودباوری فرهنگی ایران و سایر کشورها گرفته شود.

۲- مانع از مقاومت فرهنگی ایران در برابر بنیان‌های هستی‌شناسانه، انسان‌شناسانه و معرفت‌شناسانه فرهنگ جهان غرب شوند.

۶۷-منظور از توزیع هدفمند علوم طبیعی و علوم انسانی توسط جهان غرب چیست؟

بخشی از علوم طبیعی را که مورد نیاز برای خدمت‌رسانی به کالا‌های غربی است به کشورهای در حال توسعه آموزش می‌دهد ولی از آموزش دانش‌های راهبردی خودداری می‌کند.

۶۸-مفهوم امپراتوری رسانه‌ها را توضیح دهید؟ (شاهد زرد)

توسعه صنعت ارتباطات فاصله‌های زمانی و مکانی را کوچک کرده و مرزهای جغرافیایی را فرو ریخته، کشورهای غربی و در رأس آنها آمریکا با موقعیت قدرت و ثروت بر تراب‌تولید و پخش رسانه‌ها به مدیریت فرهنگی جوامع خود باخته غیر غربی پرداختند.

۶۹-مبادلات فرهنگی جوامع از دیرباز چگونه شکل می‌گرفته است؟ (دبیرستان پروین اعتصامی)

از طریق تجارت، مهاجرت و جنگ، برخورد، انتقال، اشاعه فرهنگ و مبادلات فرهنگی شکل می‌گرفته است.

۷۰-جهان غرب از طریق رسانه‌ها چگونه به مدیریت فرهنگی جوامع غیر غربی می‌پردازند؟ (مهر مرند)

فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی را مدیریت می‌کنند.

۷۱-دولت - ملت‌ها چگونه پدید آمدند؟ (صایین قلعه)

دولت - ملت‌ها حاکمیت‌های سیاسی نوینی بودند که نخستین بار با فلول قدرت کلیسا پدید آمدند.

۷۲-علوم انسانی غرب زندگی آدمی را چگونه تعریف می‌کند و سازمان می‌دهد؟ (پیام شیراز)

بر بنیان‌های هستی‌شناختی، انسان‌شناختی و روش‌های معرفتی بعد از رنسانس زندگی آدمی را صرف نظر از ابعاد معنوی به گونه‌ای سکولار و دنیوی تعریف می‌کند و سازمان می‌دهد.

۷۳-نظام جهانی چیست؟ (امام محمد باقر امل)

واحد اجتماعی کلان در سطح جهانی که دارای ابعاد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی است.

- ۷۶- تغییرات ساختار اقتصادی کشورهای غیر غربی در دوران استعمار دارای چه ویژگی‌هایی است؟ (ذکر ۳ مورد کافیست) (شهید بهشتی گنبد)**
- به بازار مصرفی غرب تبدیل شدند.
 - تامین کننده نیروی کار و مواد اولیه غرب شدند.
 - صادرکننده یک ماده خام شدند. (تک محصولی شدند).

باکس طلایی

- ۱- دین اسلام با دعوت فراگیر خود، ایجاد یک فرهنگ جهانی را مورد توجه قرار داده است.
- ۲- روشنگری در معنای عام با سکولاریسم و اومانیسم همراه نیست.
- ۳- در جهان غرب، سکولاریسم به صورت جهان بینی غالب درآمد است.
- ۴- اومانیسم مهم ترین ویژگی انسان شناختی فرهنگ معاصر غرب است.
- ۵- عقاید و ارزش ها با پذیرش انسان ها به عرصه فرهنگ بشری راه می یابند.
- ۶- در دوران خلافت، ارزش ها، هنجارها و رفتارهای جاهلی دوباره در جامعه اسلامی نمایان شد.
- ۷- در بحران معرفت شناختی، امکان تشخیص درست یا غلط بودن باورها و اندیشه ها و خوب یا بد بودن هنجارها و رفتارها از بشر سلب می شود.
- ۸- فرهنگ اسلامی به چه دلیل گروه های مهاجم را در خود هضم و جذب می کرد؟
قدرت و غنای خود
- ۹- اگر انقلاب اسلامی ایران به عنوان نقطه عطفی در بازگشت به فرهنگ اسلامی باشد، پیش از آن راه مقابله با فرهنگ غریچه بود؟
مقابله با استبداد تاریخی -
- ۱۰- در سکولاریسم آشکار چه چیزی انکار می شود؟
بعد غیر مادی
- ۱۱- روشنگری در معنای خاص پدیده ای مدرن و وبا سکولاریسم و اومانیسم همراه میشود.
- ۱۲- امپریالیسم سیاسی از طریق اشغال نظامی جوامع ضعیف شکل می گیرد.
- ۱۳- استعمار؛ مهمترین عامل ادغام جوامع غیر غربی در نظام جهانی جدید بود.

عقلانیت

۱۴- عدم وجود کدام یک از ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب مانع دفاع از هویت یک فرهنگ خواهد شد؟

۱۵- عملکرد اقتصادی کشورهای غربی در چهارچوب دولت ملت‌های جدید شکل گرفت. قدرت سیاسی این دولتها با منافع اقتصادی صاحبان ثروت و صنعت و تجارت هماهنگ بود. بنابراین کشورهای استعمارگر ابتدا اقتصاد کشورهای استعمار زده را دگرگون کردند.

۱۶- چالش میان بلوک شرق و غرب چه نوع چالشی بود؟

ج- جهانی _ درون فرهنگی د- منطقه ای _ درون فرهنگی

۱۷- کدام یک از تمام موارد نام برده شده مدافع لیبرالیسم بودند؟

ج- لردجان راسل- مالتوس- ریکاردو

۱۸- حکومت منورالفکران غرب گرا در کشورهای اسلامی استبداد استعماری را به دنبال داشت.

۱۹- دولت مصر در زمان ریاست جمهوری انور سادات با امضای کمپ دیوید اسرائیل را به رسمیت شناخت.

۲۰- فارابی؛ جامعه‌ای را که عقاید و ارزش‌های آن حق؛ اما هنجارها و رفتارهای آن موافق حق نباشد مدینه فاسقه می‌نامد.

۲۱- جنبش عدالتخانه از آن جهت که ساختار سیاسی جامعه را تغییر میداد انقلاب اجتماعی بود.

۲۲- موجی که نشانه بحران معنویت در فرهنگ غرب است با عناوین افول سکولاریسم و پساسکولاریسم یاد میشود.

۲۳- طبق نظریه جنگ تمدن‌ها از دیدگاه هانتینگتون؛ منشاء اصلی درگیری و جنگ در جهان؛ عامل فرهنگی است.

درس ۹

۷۵- اولین چالش جوامع صنعتی چه بود و چگونه به وجود آمد؟ (دبیرستان دانا)

چالش فقر و غنا. در جوامع لیبرال با آزادی صاحبان سرمایه، بهره‌کشی جدید از کارگران (که قبلاً کشاورز بودند) به شدت گسترش یافت.

۷۶- شعار نظام‌های سوسیالیستی و مارکسیستی چه بود؟ (دبیرستان حامی نوین)

عدالت اجتماعی و توزیع مناسب ثروت

۷۷- چگونه لیبرالیسم موجب چالش فقر و غنا شد؟ (زینب کبری)

لیبرالیسم با تکیه بر شعار آزادی و آزادی اقتصادی راه استثمار را برای صاحبان ثروت باز کرده و عدالت را در عرصه حیات انسانی نادیده انگاشتند و چالش فقر و غنا در بطن و ذات فرهنگ غرب شکل گرفت

۷۸- منظور از مفهوم آزادی مثبت و آزادی منفی چیست؟ (دبیرستان دانا)

آزادی مثبت یعنی آزادی برای چه؟ (آزادی برای فرصت‌ها، آزادی برای پیشرفت و توسعه جامعه) آزادشویم که به چه برسیم. آزادی منفی یعنی آزادی از چه؟ از چه چیزهایی آزادشویم (آزادی از استبداد و ظلم و...) (انقلاب‌ها آزادی از ظلم هستند).

۷۹- بلوک شرق و بلوک غرب شامل کدام جوامع بودند؟ (زینب کبری)

بلوک شرق: روسیه و کشورهای اروپای شرقی و چین. بلوک غرب: آمریکا و اروپای غربی

۸۰- شباهت و تفاوت دوا بر قدرت شرق و غرب را توضیح دهید. (دبیرستان حضرت فاطمه)

تفاوت: از نظر سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی در دو بخش متمایز قرار می‌گرفتند. شباهت: از جهت فرهنگی به فرهنگ واحدی تعلق داشتند یعنی شرق سیاسی نیز در متن غرب فرهنگی قرار داشت.

درس ۱۰

۸۱- وضعیت نظام جهانی موجود از نظر استقرار صلحی پایدار چگونه است؟ (قائمیه)

با توجه به نابرابری‌های گسترده در سطح جهانی بین کشورهای مرکزی و کشورهای پیرامونی، چشم‌انداز صلح در جهان ناپایدار، متزلزل و به نفع کشورهای استعمارگراست.

۸۲- منظور از مفهوم شمال - جنوب چیست؟ (دبیرستان درخشنده)

چون بیشتر کشورهای صنعتی و پیشرفته در نیمکره شمالی قرار دارند و کشورهای فقیر در نیمکره جنوبی تقابل کشورهای غنی و فقیر به تقابل شمال و جنوب تعبیر می‌شود.

۸۳- رابطه کشورهای مرکزی (غربی) با کشورهای پیرامونی (غیر غربی) به چه شکلی است ؟ (فائمیة)

کشورهای مرکزی باثروتی که از کشورهای پیرامونی به دست می آورند سطح عمومی رفاه را برای کارگران واقشار ضعیف جوامع غربی تامین می کنند و مشکلات حاددرونی را به بیرون مرزهای خود از طریق سرمایه گذاری های مشترک و معاهدات بین الملل انتقال می دهند) مثل الودگی های هسته ای- زیست محیطی- اعتصابات کارگری و مشکلات اتحادیه های کارگری و... (و انتقال ثروت از کشورهای پیرامون به کشورهای مرکزی را تسهیل می کنند .

۸۴- یکی از مهم ترین عوامل وقوع جنگ های جهانی را بیان کنید . (دبیرستان صدرا)

رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری ، زیرا سرمایه و صنعت نیاز به بازارهای مصرف و نیروی کار ارزان داشت .

۸۵- منظور از کشورهای جهان اول جهان دوم و جهان سوم چیست ؟ (زینب کبری)

جهان اول کشورهای سرمایه داری بلوک غرب جهان دوم : کشورهایی که در بلوک شرق قرار داشتند . جهان سوم : کشورهای که خارج از دبلوک قبلی هستند ولی تحت نفوذ آنها واقع می شدند .

۸۶- اصطلاح استعمارگر و استعمارزده را چه کسانی به کار می برند؟ (دبیرستان صدرا)

کسانی که چالش و نزاع بین این دودسته کشور را به ابعاد اقتصادی محدود نمی کنند و به ابعاد فرهنگی آن نیز نظر دارند. از نظر این گروه مشکل کشورهای فقیر تنها ضعف اقتصادی و صنعتی آنها نیست بلکه خود باختگی فرهنگی و الگو پذیری مقلدانه آنها از کشورهای صنعتی است .

درس ۱۱**۸۷- بحران اقتصادی چیست؟ (دبیرستان درخشنده)**

بحران اقتصادی اسیبی است که نظام اقتصادی را دچار اختلال میکند

۸۸- در بحران اقتصادی برای تولید کنندگان و مصرف کنندگان چه اتفاقی می افتد؟ و کدام قشر را در

بر میگیرد؟ (دبیرستان رشد نو)

قدرت خرید مصرف کنندگان به شدت کاهش می یابد و تولید کنندگان بازار فروش خود را از دست میدهد در نتیجه کارخانه ها تعطیل و کارگران بیکار میشوند. همه ی اقشار را.

۸۹- اولین مراکزی که درگیر الودگی های زیست محیطی شدند کدام مراکز بودند ؟ (دبیرستان فرزنانگان)

مراکز صنعتی و شهر های صنعتی

۹۰- طبیعت در نگاه توحیدی و اساطیری را توضیح دهید؟ (دبیرستان فرزنانگان)

در نگاه توحیدی طبیعت و هر چه در آن است آیات و نشانه های خداوندند

در نگاه اساطیری طبیعت ماده خام نیست بلکه از ابعاد و نیرو های ماورائی برخوردار است

درس ۱۲

۹۱- در قرن ۱۹ و ۲۰ در اروپا تنها راه شناخت علمی چه بود؟ (دبیرستان امنه)

شناخت حسی و تجربی

۹۲- پساکولاریسم را توضیح دهید؟ (دبیرستان درخشان)

در قرن بیستم نه تنها دین از فرهنگ عمومی مردم خارج نشد بلکه در سال‌های پایانی آن نگاه معنوی و دینی به سطوح مختلف زندگی انسان برگشت و این دوره را که نشان‌دهنده ی بحران معنویت در غرب است پساکولاریسم می‌نامند

۹۳- دو مورد از پیامدهای رویگردانی از سکولاریسم را بنویسید؟ (دبیرستان فرزنانگان)

برخی نخبگان وادار به جست و جوی سنت‌های قدسی و دینی شدند

بازار معنویت‌های کاذب و دروغین رونق گرفت

۹۴- مهم‌ترین علت تداوم باورهای دینی در زندگی انسان چیست؟ (دبیرستان امام علی)

نیاز فطری آدمی به حقایق قدسی و ماورا طبیعی

درس ۱۳

۹۵- دو عنصر برتر فرهنگ اسلامی را نام ببرید؟ (دبیرستان امام علی)

فقاقت و عدالت

۹۶- مهم‌ترین ویژگی بیدارگران اسلامی را شرح دهید؟ (ذکر سه مورد کافیت) (دبیرستان ابستان)

به دنبال اصلاح رفتار دولت‌ها در کشورهای اسلامی بودند

بیداری را بازگشت به اسلام و عمل به آن میدانستند

سیاری از آنان وحدت امت اسلامی و عزت جهان اسلام را دنبال میکردند و قومیت‌های مختلف را درون امت واحد اسلامی به رسمیت می‌شناختند

۹۷- بیدارگران چه کسانی بودند؟ (دبیرستان تلاش)

به موازات نخستین بیدارگران اسلامی گروه دیگری در جوامع اسلامی پیدا شدند که شیفته ی فرهنگ غرب بودند و نیز خود را بیدارگر مینامیدند

۹۸- سه مورد از ویژگی‌های منور الفکران غرب گرا را نام ببرید؟ (دبیرستان کوثر)

نسبت به کشور های استعمارگر احساس خطر نمیکردند بلکه حضور سیاسی و اقتصادی آنان را فرصت میدانستند مانند بیدار گران اسلامی خواستار اصلاح رفتار دولت ها در کشور های اسلامی بودند برخلاف بیدار گران اسلامی بیداری را بازگشت به اسلام نمیدانستند و بلکه بیداری را در تقلید از رفتار فرنگیان میدیدند

درس ۱۴**۹۹- مقاومت منفی چیست؟ (دبیرستان کوثر)**

در مقاومت منفی حاکمیت پادشاه ظالمانه و غیر مشروع دانسته میشود و همکاری سیاسی با آن جز در حد واجبات نظامیه انجام نمیشود

۱۰۰- نمونه ای از مقاومت منفی در ایران در چه دوره ای اتفاق افتاد؟ چرا؟ (دبیرستان شاهد)

در دوره حکومت قاجار به دلیل قرار داد های استعماری

۱۰۱- منظور از فعالیت های رقابت امیز چیست؟ (دبیرستان فرزنانگان)

ورود فعال به عرصه زندگی اجتماعی و سیاسی نه در جهت تایید قدرت حاکم بلکه در رقابت با آن

۱۰۲- هدف جنبش عدالتخانه چه بود و به چه دلیل جنبش عدالتخانه یک انقلاب اجتماعی بود؟ (دبیرستان هاشمی نژاد)

هدف جنبش عدالتخانه شیوه ی زمامداری حاکم و تغییر آن بود

از آنجایی که ساختار سیاسی جامعه را تغییر میداد یک انقلاب اجتماعی بود

درس ۱۵**۱۰۳- چرا بعد از انقلاب فرانسه به انقلاب اسلامی ایران دومین انقلاب میگویند؟ (دبیرستان ثامن الائمه)**

زیرا هیچ یک از انقلاب هایی که پس از انقلاب فرانسه رخ داده بود جدید نبود و همه ی آنها در جهت بسط انقلاب فرانسه بودند

۱۰۴- مفهوم بهار عربی چیست؟ (دبیرستان شرف)

دولت های غربی تلاش میکردند انقلاب های کشور های عربی را بخشی از فرایند غربی شدن آنها معرفی کنند و به آنها نام بهار عربی را میدادند

۱۰۵- امام خمینی در وصیت نامه خود چه توصیه ای میکند؟ (دبیرستان کوثر)

تشکیل یک دولت سالامی را با جمهوری ازاد و مستقل برای آینده ی کشور های مسلمان توصیه میکند

۱۰۶- انقلاب اسلامی چه چیزی را وظیفه‌ی خود میدانست؟ (دبیرستان شاهد)

دفاع و پاسداری از مستضعفان جهان

باکس طلایی

- ۱- بخش اجتماعی جهان انسانی را جهان فرهنگی می‌نامند.
- ۲- در استعمار فرانسه، استعمارگران و مجریان هردو پنهان‌اند.
- ۳- جهان غرب از طریق رسانه فرهنگ عمومی جوامع غیرغربی را مدیریت می‌کند.
- ۴- منظور از جهان دوم کشورهایی است که در کانون بلوک شرق قرار داشتند.
- ۵- در فرهنگ قرون وسطی شهود و ابا کلیسا معتبرترین راه شناخت جهان بود.
- ۶- بین دو بخش ذهنی و فرهنگی جهان اجتماعی هماهنگی وجود دارد.
- ۷- جهان غرب از طریق رسانه فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی را مدیریت می‌کند.
- ۸- وقوع دو جنگ بزرگ جهانی در نیمه‌ی اول قرن بیستم، خطا بودن نظریه کنت نشان می‌دهد.
- ۹- روشنگری مدرن در قرن نوزدهم مبتنی بر حس و تجربه بود.
- ۱۰- کدام ویژگی در یک فرهنگ جهان مطلوب، موجب رهایی انسان از قید و بند و موانع رسیدن انسان به کمال انسانی‌اش می‌شود؟
- ۱ (آزادی)
- ۱۱- دولت‌های سکولار غربی با تبلیغ مسیحیت فرهنگ عمومی جوامع غیرغربی را دچار اختلال می‌کردند و از طریق سازمان‌های فراماسونری بر نخبگان سیاسی آن جوامع تاثیر می‌گذاشتند.
- ۱۲- چالش میان بلوک شرق و غرب چه نوع چالشی بود؟
- (جهانی - درون تمدنی)
- ۱۳- نخستین بحران اقتصادی در چه سالی و در کدام کشور اتفاق افتاد؟
- ۱۸۲۰ فرانسه
- ۱۴- به نظر او کسانی که در فقر متولد می‌شوند حق حیات ندارند. (مالتوس)
- ۱۵- ایشان مظهر ناسیونالیسم عربی بود. (جمال عبدالناصر)
- ۱۶- طبیعت را ماده خام و بی جانی می‌داند. (فرهنگ مدرن)

- ۱۷- بین دو بخش ذهنی و فرهنگی جهان انسانی تناسب و هماهنگی وجود دارد .
- ۱۸- امپریالیسم سیاسی با اشغال نظامی جوامع ضعیف شکل می‌گیرد . ۲۰
- ۱۹- در فرهنگ اسلام زیباترین و محبوب‌ترین مخلوق خداوند عقل است .
- ۲۰- مسلمانان آسیای جنوب شرق از طریق تجارت با فرهنگ اسلامی آشنا شدند .
- ۲۱- از مهم‌ترین عوامل وقوع دو جنگ جهانی اول و دوم رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری بود .
- ۲۲- در فرهنگ مدرن سکولاریسم به صورت اشکار مطرح شد .
- ۲۳- انقلاب اسلامی با بازگشت به اسلام و اتکا به فقه سیاسی و اجتماعی شیعی مسئله‌ی فلسطین را مسئله‌ی اسلام مطرح

کرد.

- ۲۴- کدام گزینه به زمینه‌های فرو ریختن اقتدار کلیسا اشاره نمی‌کند ؟

(رویکر دنیوی در بخش‌های جامعه

- ۲۵- چالش فرق و غنا در چه قرن‌ی از بطن جامعه‌ی غربی به وجود آمد؟

(قرن ۱۸

- ۲۶- کدام یک از افراد مطرح شده به عنوان نخستین بیدارگران اسلامی در کشورهای مسلمان محسوب نمی‌شوند ؟

جمال عبدالناصر

- ۲۷- کدام یک حاصل اندیشه‌های مدرن پس از دوره‌ی رنسانس است ؟

(انقلاب کبیر فرانسه در قرن ۱۸